

Szerző: dr. Szalóki-Rák Nikolett

**A TIZENKETTŐ ÉS TIZENNYÉGY ÉV KÖZÖTTI ELKÖVETŐK
VÉTŐKÉPESSÉGE, BÜNTETHETŐSÉGE**

1. BEVEZETŐ GONDOLATOK

A gyermekek által elkövetett bűncselekmények fokozottan érzékenyen érintik a társadalom valamennyi tagját. Mindenki felmerül a kérdés, hogy mi állhat annak hátterében, hogy egy gyermek erőszak alkalmazásával próbálja érvényre juttatni akaratát, ily módon igyekszik megvédeni magát, vagy törekszik bármilyen érdeket érvényesíteni, előnyt szerezni.

A gyermek szemeiből születéskor sugárzik a lélek tisztasága, a feltétel nélküli szeretet, az elfogadás és az ártatlanság. Melyek lehetnek azok a szocializációs-, családi-, nevelési folyamatok és tényezők, melyek oly mértékben rombolják a kezdeti tisztaságot, hogy tizenkettő, tizennégy éves korára erőszakos bűncselekmény elkövetőjévé váljon.

Amennyiben azt vizsgáljuk, hogy mi vezethet ahhoz, hogy egy gyermek fiatalon elkövetővé válik, talán könnyebb elemezni azt is, hogyan lehet hatékonyabban fellépni a megelőzés terén. E vonalon tovább haladva mankót kaphatunk, hogy hol van az az életkori határ amikor szükséges a jog eszközeivel beavatkozni, büntetőjogi szempontból a gyermeket és a fiatalkorút elhatárolni. További kérdésként merül fel, indokolt-e velük szemben a felnőttekkel azonos büntetőeljárás lefolytatása, hasonló súlyú szankció alkalmazása, vagy egyéb módszerekkel is hatékony, esetleg hatékonyabb eredmény érhető el.

A fenti gondolatok mentén haladva, tanulmányomban a tizenkettő és tizennégy év közötti gyermekek (fiatalkorúak) elkövetővé válásának lehetséges háttereit, a büntetőjogi felelősségre vonásuk történeti szabályozását, szükségességét, módszerét, és a velük szemben alkalmazandó büntetéseket, intézkedéseket vizsgálom.

Kitérek arra, hogy a társadalmi változásokkal, a technikai fejlődéssel és a demográfiai változásokkal összevetve, hogyan alakult a gyermekkorú bűnözés az elmúlt tíz évben.

Milyen módon van jelen a tizenkettő és tizennégy év közötti elkövetők felelősségre vonása a hazai és a nemzetközi jogi szabályozásban. Hogyan ítélkezünk Magyarországon a jelenben a bírósági ítélkezési gyakorlat bemutatásán keresztül. Foglalkozom azzal a kérdéssel, hogy a magyar jogi szabályozás mennyiben tér el a nemzetközi gyakorlattól, és milyen ennek a megítélése.

Fontosnak tartom, hogy a társadalomnak kollektíven kellene fellépni a saját „gyermekei” megóvása, tisztességre nevelése, és ezáltal jogkövető magatartást tanúsító polgárainak kinevelése érdekében. A büntetés megtorlása, melynek lehet ugyan a jövőre nézve megelőző, nevelő hatása, de a megoldás kulcsa sokkal komplexebb, mely a szűkebb és tágabb értelemben

vett nevelésben, oktatásban, a moralításban, az értékrendi mintákban, és a büntetőjogban együtt keresendő.

2. A TIZENKETTŐ ÉS TIZENNÉGY ÉV KÖZÖTTI ELKÖVETŐK BŰNÖZÉSÉT BEFOLYÁSOLÓ KRIMINOLÓGIAI TÉNYEZŐK

A kriminológia szűkebb értelemben a bűn és a bűnözés tapasztalati kutatásával, az elkövető személyével foglalkozik. A tágabb értelemben vett kriminológia feladatába beletartoznak az áldozatokra, valamint a kriminalitásra vonatkozó állami és társadalmi reakciókkal kapcsolatos kutatások is.¹

A bűnözésre adott társadalmi reakció a bűnözéskontroll intézményein keresztül valósul meg. Ezek az intézmények a bűncselekmények megelőzését szolgáló, büntető igazságszolgáltatáson kívüli közösségi és állami programok, beavatkozási módszerek, valamint a már megtörtént bűncselekményre reagáló bűnüldöző, büntető igazságszolgáltatási szervek. A kriminológia körébe tartozik a megelőzés, továbbá a bűnüldöző, büntető igazságszolgáltatási rendszerek működési jellemzői.²

2.1. *A gyermekkori bűnözés vizsgálati módszere kriminológiai szempontból*

A gyermekkori bűnözés az össz-bűnözés alrendszere. Kriminológiai szempontból a gyermekbűnözés a tizennegyedik életévüket be nem töltött elkövetőket és cselekményeiket magába foglaló társadalmi tömegjelenség. A kutatási tapasztalatok szerint a büntetőjogilag fiatalkorúak bűnözői attitűdjének alakulását jelentősen befolyásolja az a tény, hogy gyermekként követtek-e el már bűncselekményt.³

2.2. *Statisztika és látencia*

Az ismertté vált gyermekkori bűnözésre vonatkozó adatok legfontosabb forrásai az Egységes Rendőrségi-Ügyészeti Bűnügyi Statisztikai Rendszer (ERÜBS) valamint az elítélt fiatalokkal kapcsolatos bírósági statisztikai adatok. Ezek azonban csak az ismertté vált

¹ https://mersz.hu/dokumentum/wk54__358/ Első rész Általános rész
(szerkesztők: GÖNCZÖL KATALIN és LÉVAY MIKLÓS) 1.2.2.2. FOGALOMMEGHATÁROZÁSOK A SZAKIRODALOMBAN

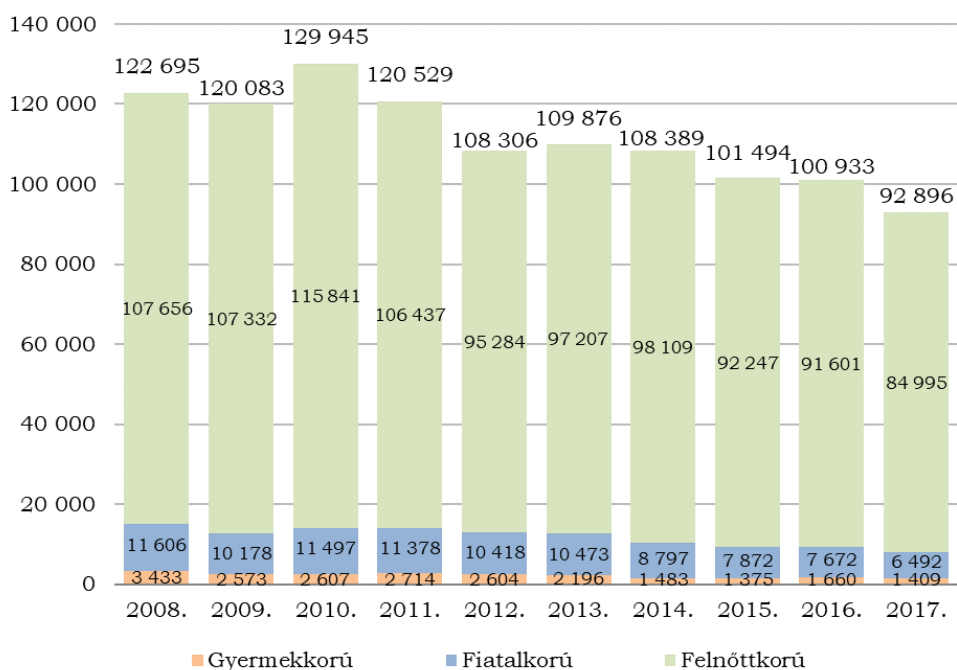
² https://mersz.hu/dokumentum/wk54__358/Első_rész_Általános_rész
(szerkesztők: Gönczöl Katalin és Lévy Miklós) 1.1.2.3.3. A bűnözési kontroll intézményei, mint a kriminológia kutatások tárgya

³ https://mersz.hu/dokumentum/wk54__358/Első_rész_Általános_rész
(szerkesztők: Gönczöl Katalin és Lévy Miklós) 1.1.2.3.3. A bűnözési kontroll intézményei, mint a kriminológia kutatások tárgya

bűnözésre vonatkoznak. A bűnözés rejtett oldalának megismerésében a különféle látenciakutatások – például a tettesi megkérdezések – eredményei segítenek.

A látenciavizsgálatok bűnözésre vonatkozó adatait annyira fontosnak, és annyival valóságosabbnak tartják a hivatalos statisztikánál, hogy sokan a nemzetközi szakirodalomban úgy vélik, hogy a bűnözés helyzetét bemutató tanulmányok egyik forrását a látenciakutatások eredményei kellene, hogy adják. Ennek azonban alapvető feltétele lenne, hogy az ilyen típusú adatszolgáltatás rendszeres legyen. Jelentősek továbbá az úgynevezett utánkövetéses vizsgálatok, melyek – jellegükből adódóan – számos fontos kérdésre választ tudnak adni, például, hogy van-e, illetve milyen hatása van az adott büntetőjogi beavatkozásnak a fiatal későbbi bűnelkövetéseire.⁴

2.3. A gyermekbűnözés statisztikai adatai

A regisztrált fiatalkorú bűnelkövetők és gyermekkorú elkövetők számának tíz éves alakulását a fenti ábra mutatja. 2008. és 2017. évek közötti időszakot vizsgálva a fiatalkorú bűnelkövetők

⁴ https://mersz.hu/dokumentum/wk54__358/Első_rész_Általános_rész
(szerkesztők: GÖNCZÖL KATALIN és LÉVAY MIKLÓS) 1.1.2.3.3. A bűnözési kontroll intézményei, mint a kriminológia kutatások tárgya

száma és a regisztrált bűnelkövetőkhöz mért aránya 2008 és 2013 között stagnáló adatokat mutat.

2014-ben 2008-hoz képest az arány nagyobb mértékben, átlagosan 19%-kal, illetve 1,1%-kal lett kevesebb, amely az utolsó három évet figyelembe véve további csökkenő tendenciát mutat. Ennek eredményeként 2017. évben a fiatalok elkövetők száma a 2008. évi számadathoz viszonyítottnak 44%-kal esett vissza, ugyanakkor – bár 2014. évtől az adatok szintén csökkenést jeleznek – a fiatalok elkövetők regisztrált bűnelkövetőkhöz mért arányában jóval csekélyebb (évente 0,2 és 0,6% közötti) a változás.

2017. évben – 2008. év adataiból kiindulva – a büntetőjogilag felelősségre nem vonható gyermekkorú elkövetők száma tíz éves fokozatos csökkenést követően kevesebb mint a felére, a regisztrált elkövetők közötti aránya pedig csaknem a felére (2017: 1,5%, 2008: 2,8%) esett vissza.⁵

A bűncselekmények elkövetőinek megoszlása nem és korcsoport szerint.⁶

Korcsoport	2019			
	Összesen	Férfi	Nő	Ismeretlen nemű vagy jogi személy
Gyermekkorú (0–13)	1 826	1 452	372	2
Fiatalok (14–17)	7 863	6 383	1 480	–
Fiatal felnőtt (18–24)	24 497	20 984	3 508	5
Felnőtt (25–59)	95 735	74 907	20 815	13
Idős korú (60–)	6 740	5 465	1 273	2
Jogi személy	8	–	–	8
Összesen	136 669	109 191	27 448	30

Látható, hogy a regisztrált elkövetések alapján a tizennégy év alatti gyermekkorú elkövetők aránya elenyésző a tizennégy év feletti fiatalok elkövetéséhez képest is. A nemek szerinti eloszlásban a férfiak aránya minden korcsoportban sokkal magasabb képet mutat.

Az összes regisztrált bűncselekmény alig több, mint 1%-t követték el tizennégy év alatti személyek.

⁵ B/1258 A legfőbb ügyész országgyűlési beszámolója az ügyészség 2017. évi tevékenységéről (2021.03.01.)

⁶ http://ugyeszseg.hu/pdf/statisztika/Tajekoztato_a_2019_evi_bunozesrol.pdf (2021.03.01.)

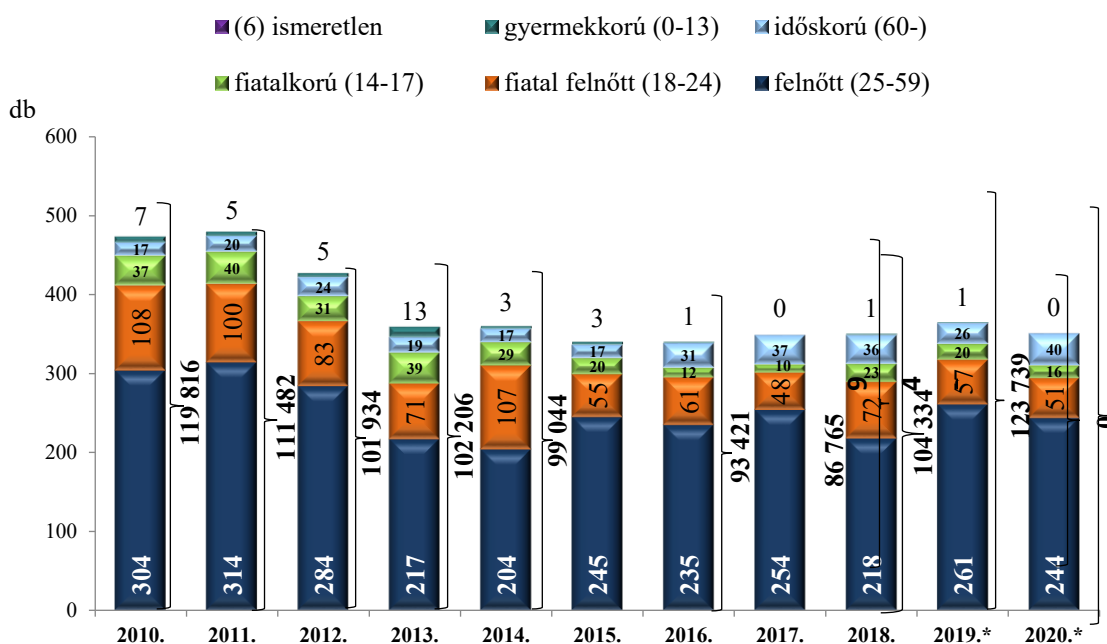
2.3.1. Területi megoszlás

A bűnözés arányait területi eloszlás alapján vizsgálva eltérő képet kapunk az ország különböző részeit illetően. A gyermekkorú elkövetők száma – 2003-as területi (vármegyéenkénti) megoszlás szerint – Borsod-Abaúj-Zemplén vármegyében volt a legmagasabb (502 elkövető, az országos érték 14,13%-a), ezt követi sorrendben Szabolcs-Szatmár-Bereg (305, 8,58%), valamint Hajdú-Bihar (290, 8,16%) vármegye.

Az ország északkeleti negyedének „előkelő” helyezése még kirívóbb, ha figyelembe vesszük, hogy néhány dél-dunántúli és dél-alföldi megyében a bűnelkövetés nagyságrenddel alacsonyabb: Tolnában (52, 1,46%) és Somogyban (103, 2,64%), illetve Csongrádban (109, 3,07%) és Békésben (110, 3,1%).⁷

Az alábbiakban Veszprém megyei adatokat szemléltetünk, a Tapolcai Rendőrkapitányság statisztikai adatai alapján.

Rendőri eljárásban regisztrált elkövetők számának alakulása az elkövető korcsoportja szerinti bontásban az ENyÜBS 2010-2020. évi adatai alapján Tapolcai Rendőrkapitányság

⁷ <https://folyoiratok.oh.gov.hu/uj-pedagogiai-szemle/a-gyermekbunozes-es-sajatossagai> Sipos László a gyermekbűnözés és sajátosságai

⁸ Tapolcai Rendőrkapitányság Statisztikai adatai

Tapolcai Rendőrkapitányság															
Rendíró eljárásban regisztrált elkövetők számának alakulása az elkövetési körösszerjárt területen	Elkövetési címek (éves adatok)											Szakmai értékelés mértéke*			
	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.*	2020.*	Elkövetési címek (2010-2020)	Előre az elkövetési címek alapján	Előre az elkövetési címek alapján	Előre az elkövetési címek alapján
gyermekkor (0-13)	7	5	5	13	3	3	1	0	1	1	0	1	-	-	-
ifjúságkor (14-17)	27	41	31	39	29	20	12	10	13	20	16	16	-	-	-
fiatal felnőtt (18-24)	100	100	83	71	107	55	41	40	72	57	51	58	-	-	-
felnőtt (25-59)	204	214	204	217	204	245	205	254	219	211	244	242	-	-	-
idős kor (60+)	17	20	24	19	17	17	31	27	36	26	40	34	-	-	-
Összesen	473	479	427	359	360	340	340	340	390	345	350	351	-	-	-

* Előre az elkövetési címek alapján az elkövetési cím

A Tapolcai Rendőrkapitányság adatai alapján 2010. és 2020. év között a fenti ábra szerint alakult a regisztrált elkövetők aránya. A statisztika a 0-13 éves korosztály, és a 14 – 17 éves korosztály tekintetében tartalmaz adatokat, kifejezetten 12-14 év között nem vizsgálták a regisztrált elkövetők számát.

Látható, hogy 2010. és 2020. között Veszprém megye területén a 0-13 év közötti korosztályban a regisztrált elkövető száma 2013. kivételével számszerűen tíz alatt van. 2013. év volt kirívóbb, az átlaghoz képest jóval magasabb 13 elkövetést regisztráltak abban az évben.

Legalacsonyabb számban a 60. év feletti időskori elkövetők vannak jelen, őket követi a 14-17 év közötti korosztály, és a legmagasabb arány a felnőtt korú elkövetők között mutatkozik.

Veszprém megyében a regisztrált bűncselekmények száma mind a fiatalok, mind a felnőtt bűnözők körében alacsonyabb az ország keleti, észak- keleti részéhez képest.

2.4. A gyermekbűnözést befolyásoló tényezők

A gyermekbűnözés okai között mindazok a befolyásoló tényezők felmerülnek, melyek a bűnözés egészét érintik. Jellegükből adódóan bizonyos tényezők erőteljesebben, mások csak közvetett módon fejtik ki hatásukat.

A gyermekek bűnözővé válása szempontjából kiemelt szerepe van a társadalomnak és a családnak, amelyben nevelkednek. A családok sok esetben nem, vagy nem megfelelően képesek teljesíteni társadalmi szerepüket, feladatukat.⁹

⁹ https://mersz.hu/dokumentum/wk54_358/ MÁSODIK RÉSZ – Bűncselekmény- és bűnelkövetői csoportok szerkesztők: Korinek László és Kerecsi Klára A gyermek és fiatalkori bűnözés okai 2.9.4.

2.4.1. *A család szerepe*

A gyermekeket alakító hatások közül a legjelentősebb a család szerepe.

A család a legelső, legkisebb érzelmi közösség az ember életében, melyben a társadalmi együttélés szabályaival találkozik. A család a születéstől kezdve hat a fejlődő emberre. A családon belüli kapcsolatok erőssége, érzelmi jellemzői meghatározzák a későbbi emberi kapcsolatokat. A család az értékek, elvárások, szokások, szabályok elsődleges közvetítője.

A családon belül kétfajta hatás érvényesül. Vannak akaratlanul is közvetített hatások. Ezek a gyermeket a családon belül érő tapasztalatok, a családi légkör jellemzői, a szülők nevelési stílusa, a családon belüli kommunikáció jegyei. E hatások jól tükrözik a gyermek viselkedését, másokhoz való viszonyát. Emellett vannak a tudatosan irányított, és közvetített nevelési hatások, melyek a szülők gyermeknevelési elképzeléseit, a megvalósuló nevelési módszerek hatásait, a gyermek magatartásmódját, és értékrendjét szilárdítják meg.

Érdekes adat, hogy a gyermekkorú elkövetők többsége, körülbelül háromnegyede él teljes családban, és csak húsz százalékuk nevelkedett elvált szülőknél. Az állami gondoskodásban felnőtt gyermek elkövetők száma viszonylag alacsony, nem éri el a tíz százalékot. A család teljessége, a családban nevelkedés nem feltétlenül jelent valódi, gondoskodó családot. A veszélyeztetettnek minősülő gyermekek jelentős részénél az ok épp a családban, a családon kívüli tágabb környezetben van.

Amennyiben a család nem tudja betölteni a szerepét, nem közvetít valódi értékeket a gyermeknek, a gyermek nem érzi fontosnak a családi köteleket. Nem alakul ki szoros kötődése, ezért máshol keres kötődési kapcsolatokat. Ha a szülők nagyon sokat dolgoznak, hogy mindent meg tudjanak adni gyermeküknek, a gyermek nem érzi elég fontosnak magát a szülők számára, hisz a legfontosabbtól, az együtt töltött időtől fosztják meg őt. A harmonikus családi élet hiánya miatt hasonló helyzetű fiatalokhoz kapcsolódik. A kortárs csoportokban gyakori a rivalizálás, a kitűnni vágyás. A csoportba verődött fiatalok az alkoholt, a drogot bátorító, erőt adó eszköznek tekintik.

A családi hatások ugyanolyan mértékben tudják tehát kedvező, mint romboló irányba befolyásolni a gyermek személyiségének fejlődését. Nem állítható, hogy a családban nevelkedő gyermekek kevésbé válnak bűnelkövetőkké, mint akik családon kívül, vagy fél családban

nevelkednek. A család szempontjából annak légköre, a szülők nevelési módszerei, a kölcsönös tisztelet és az értékrendi minta a meghatározó tényezők.¹⁰

2.4.2. Értékek változása, média, digitális világ szerepe

Az értékek változása, a pénz és a siker tisztelete az egyre fiatalabb korosztály körében is jellemző.

A társadalom értékrendje, mely napjainkra jellemzően pénz, és sikerorientált szépen tükröződik a fiatalok magatartásában. A valódi értékek, emberi kapcsolatok háttérbe szorulnak. A gyermekek mintákból tanulnak, utánoznak, ezért magatartási és viselkedési attitűdjeikben egyre jobban fellelhetők azok a tényezők, melyek a társadalmat jellemzik, amelyben felnőnek. Szülőként hiszem és remélem, hogy ezen a mintán a kisebb közösségek tudnak pozitív irányban kompenzálni.

A fiatalokra egyre jobban jellemző, hogy a sikert nem a tanulásban vagy a sportban keresik, hanem olyan külsőségekben, amelyek a pénzhez kötődnek. „Ideáljaikban” nem a munkát, hanem a gyors érvényesülést értékelik, a cél elérésének útja nem fontos.

Jellemző, hogy a családi, baráti kapcsolatok, a valódi közösség helyét a fiatalok életében a média veszi át. Ezt jól mutatja, hogy egy felmérés alapján a megkérdezett hátrányos helyzetű fiatalok 1/5-e senkivel sem tudja megbeszélni a problémáit, a vidéki fiatalok 41%-nak pedig nincs barátja. Ezt kompenzálja életükben az értékközlővé előlépett média.¹¹

A 2000-es években született gyermekeknek a digitális kommunikációs eszközökhöz való hozzáférése az életük természetes része, az internetet életük szerves részének tartják. A világháló számukra a mindennapi kommunikáció, és az információszerzés legfontosabb módja. Ez sok aggodalomra ad okot. A gyermekek új technológiákhoz való hozzáférése rengeteg új lehetőséget kínál. Nagyon kedvező tér nyílik a digitális bűnözők számára. A mindennapi helyzetek sokasága megköveteli a gyermekek számára is az online környezet elérésére alkalmas eszközök használatát, ezért a szülők, a család felelőssége még jobban felerősödik. A digitális világ kockázatos, és rengeteg veszélyt rejt magában.

¹⁰ <https://digitalisgyermekvedelem.hu/kutatasok/16> Alexandra Chernyavskaya - A gyermekek online biztonsága - útmutató a szereplők számára Forrás: Media@LSE blog Children's safety on the internet a guide to stakeholders

¹¹ https://mersz.hu/dokumentum/wk54_358/ MÁSODIK RÉSZ – Bűncselekmény- és bűnelkövetői csoportok szerkesztők: Korinek László és Kerezsi Klára 2.9.4.3. A bűnözés új tendenciáinak okai

2.5. *A gyermekbűnözés megelőzése*

A gyermekbűnözés megelőzésénél - az elkövetői kör sajátos helyzeténél fogva – fokozott jelentősége van a büntetőjogon kívüli egyéb eszközöknek és megoldásoknak.

A büntetőjog önmagában nem lehet alkalmas a bűnözés visszaszorítására. Ha bevonása mégis elkerülhetetlen, akkor törekedni kell a szankciók fokozatosságának alkalmazására. Fontos lenne, hogy nagyobb arányban kerüljenek előtérbe az alternatív szankciók, közösségi alapú büntetések vagy elterelési lehetőségek. Ezekhez kapcsolódhatnak speciális tréningek, amelyek az agresszió kezelésére tanítják a fiatalt. Amennyiben a fiatal előélete, az elkövetett cselekmény jellege, vagy a társadalomra veszélyessége mégis megköveteli a büntetőjog alkalmazását, és a szabadságelvonással járó büntetés kiszabását, a végrehajtás során kell kiemelt figyelmet fordítani a személyre szabott programoknak.¹²

¹² https://mersz.hu/dokumentum/wk54__358/ MÁSODIK RÉSZ – Bűncselekmény- és bűnelkövetői csoportok szerkesztők: KORINEK LÁSZLÓ és KEREZSI KLÁRA 2.9.5. A gyermek- és fiatalkori bűnözés megelőzése

3. A VÉTŐKÉPESSÉG ÉLETKORI HATÁRÁNAK MEGÁLLAPÍTÁSA

A jogtörténetben a jogtudósok, jogalkotók és a társadalom számára gyakran visszatérő kérdés annak meghatározása, hogy melyik az az életkori határ a büntetőjogban, ahol a vétőképesség határa a legoptimálisabban megállapítható. A nehézséget az okozza, hogy egy adott életkorban megállapított alsó korhatár több tényező együttes figyelembevételét igényli.

Az életkor önmagában egy szám, mely mögött egyénenként eltérő képességek, fejlettségi szintek rejlenek. Ezért okkal merül fel az igény, hogy a vétőképesség életkori határának megállapításához egyéb, egyénenként eltérő képességek, mint az erkölcsi-, értelmi fejlettség, beszámítási-, belátási képesség vizsgálata is indokolt lehet.

3.1. *A tizenkét év feletti elkövetők felelősségre vonásának történeti alakulása*

A társadalom fejlődésével az íratlan erkölcsi szabályok mellett, idővel kialakultak az írásos normák.

Történelmünkben az első hatályos, írásos büntetőjogi törvénykönyvet, a Csemegi-kódexet megelőzően is voltak jogtudósok, akik meghatározták a gyermekkor törvényes határát.

Werböczy István magyar jogtudós már a XV. században tizenkét éves korban határozta meg a büntethetőség alsó korhatárát.¹³

Deák Ferenc az általa megfogalmazott 1843. évi törvényjavaslatban ugyancsak a tizenkettedik életévben húzta meg a büntetőjogi felelősségre vonás lehetőségének kezdetét kiegészítve azzal, hogy

„azok szülőik vagy felügyelőik által lesznek megfenyítendők; s az illető közhatóság fel fog ügyelni arra, hogy ily esetben a megérdemelt fenyítés el ne maradjon”¹⁴

13 https://debreceniitotabla.birosag.hu/sites/default/files/field_attachment/gyermekazidoben.pdf Gyermek az időben Jogtörténeti kitekintés: A gyermekkor, mint büntethetőséget kizáró ok Készítette: Dr. Diószegi Attila 2.o. (2021.03.02.)

14 https://mandadb.hu/dokumentum/994976/594_000083867_01547290mi.pdf Dr. Fayer László A magyar büntetőjog kézikönyve IX. Fiatalkor és siketnémaság. 284.o. (2021.02.28.)

3.1.1. Csemegi-kódex 1878. évi V. törvénycikk

Magyarország történelmében az első átfogó büntetőjogi szabályozás az 1878. évi V. törvénycikk a Csemegi-kódex a tizenkettedik életévtől tette lehetővé az elkövetők felelősségre vonását azzal, hogy tizenhat éves korig szükséges volt a belátási képesség vizsgálata is.

Ha e két feltétel fennállt, az elkövető büntethető volt. A büntetéseket tekintve nem vette figyelembe a fiatalok sajátos helyzetét. Cselekményeik jellegét, bűnösségüket, társadalomra veszélyességüket ugyanolyannak tekintette, mint a felnőtt korú elkövetőkét, velük szemben enyhébb, de ugyanolyan büntetés kiszabását rendelte, és azonos büntetőintézetben hajtotta végre.

A vétőképes fiatallal szemben börtön, államfogház és fogházbüntetés kiszabását biztosította, a felnőttekhez képest enyhébb formában és mértékben. Vétség esetén rendőri büntetés alkalmazását írta elő.

Rendelkezett arról, hogy a tizenkettő és tizenhat év közötti elkövetők a szabadságvesztés büntetésük egész időtartama alatt a többi foglyoktól elkülönítendőek, és aki az elkövetéskor életkorának huszadik évét még nem haladta túl, halálra vagy életfogytig tartó fegyházra nem ítéltető.

A Csemegi – kódex szankciórendszerében már a vétőképeség kezdetén is a szabadságelvonás dominált, a felnőttekhez képes enyhébb mértékben alkalmazva, de a legrövidebb mértéket is két évben határozta meg. A büntetés célját tekintve a nevelő, megelőző szemlélet még kevésbé volt jellemző.

3.1.2. 1908. évi XXXVI. törvénycikk Büntetőnovella

A Csemegi-kódex első nagyobb módosítása az 1908. évi XXXVI. törvénycikk a Büntetőnovella volt.

A vétőképeség alsó határát megtartotta a tizenkettedik életévben, de szemléletében, szankció rendszerében sok újítást tartalmazott. Megjelent a felelősségre vonás fokozatosságának elve, és bővült a fiatalokkal szemben alkalmazható intézkedések köre. Büntetési rendszerében a büntetés mellett fontos szerepet kapott a nevelés. A novella külön, a II. fejezetben szabályozta a fiatalkorúakra vonatkozó rendelkezéseket.

A 15.§-ban külön szabályozza a tizenkettedik életévüket be nem töltött elkövetők felelősségre vonásának lehetőségeit. Büntetőjogi szempontból vétőképtelenek, de a házi fegyelem

gyakorlására jogosított egyén vagy az iskolai hatóság megdorgálhatta, vagy iskolai elzárással is fenyegette őket. Nem hagyta tehát következmények nélkül az életkor miatt felelősségre nem vonható kiskorúakat sem, amennyiben jogellenes cselekményt követtek el.

Fontos szempont, hogy a társadalmi együttélés szabályaival összeférhetetlen cselekedetnek enyhe formában ugyan, de már egészen fiatal korban volt valamilyen következménye.

Rendelkezést tartalmazott a tekintetben is, hogy ha a gyermek addigi környezetében erkölcsi romlásnak volt kitéve vagy züllésnek indult, a hatóság a gyámhatóságot értesítette, és ha a gyermek érdekében halaszthatatlanul szükséges volt, a gyermeket ideiglenes felvétel végett a legközelebb eső állami gyermekmenhelybe szállította. A gyámhatóság a gyermek javító nevelése iránt az erre nézve irányadó szabályok értelmében intézkedett.

A 16. § szakaszban foglalkozott a tizenkettedik életévüket betöltött, de tizennyolcadik életévet meg nem haladott vétőképes fiatalokkal.¹⁵

Büntetőjogi felelősségre vonásukat a tizenkettedik életév elérése mellett akkor tette lehetővé, ha az elkövetéskor a büntethetőséghez szükséges értelmi és erkölcsi fejlettségük is megvolt. Esetükben az 1878. évi törvényhez képest szélesedett az alkalmazható büntetések köre, dorgálás, próbára bocsátás, javító nevelés, fogház- vagy államfogház büntetés kiszabását biztosította a jogalkalmazó számára.

A 18. §-ban külön rendelkezett arról, hogy az intézkedés kiválasztásakor figyelembe kell venni a fiatalok egyéniségét, értelmi és erkölcsi fejlettségének fokát, életviszonyait és az eset összes többi körülményeit. Azt az intézkedést kellett alkalmazni, amelyik a fiatalok terhelt jövőbeli magaviselete és erkölcsi fejlődése szempontjából kívánatos.

Szemléletében jól láthatóan tükröződött a korai fellépés szükségessége és a fokozatosság elve a jogellenes magatartást tanúsító egyénnel szemben. Kezdetben alternatív intézkedésekkel, majd a büntetőjog eszközeivel. Törekedett az egyéni szempontok figyelembevételére, és az ahhoz mért szankció alkalmazására.

A tizenkettő és tizennégy év közötti elkövetőkre nézve külön nem tartalmazott rendelkezést, szabályai a tizenkettő és a tizenhat év közötti korosztályt érintették.

¹⁵ 1908. évi XXXVI. Törvénycikk

3.1.3. 1950. évi II. törvény Büntetőtörvénykönyv általános részéről

A Csemegi-kódex általános része 1950-ig, különös része 1962-ig volt hatályban. A második világháborút követően született meg az 1950. évi II. törvény, a Büntetőtörvénykönyv általános részéről, mely a Csemegi-kódex általános részének a helyébe lépett. A fiatalokúakra vonatkozóan nem tartalmazott külön szabályokat.

Az 1951. évi 34. számú tvr. tartalmazta a fiatalokra vonatkozó rendelkezéseket, mely - a magyar jogtörténetben egyedülálló módon - önálló kódex-jelleggel foglalta össze az anyagi és eljárási szabályokat.

Szemlélete változtatott a korábbi szabályozáson. A vétőképeség megállapításához a tizenkét éves kor betöltésén túl egyéb feltételt nem követelt meg. Az a gyermek, aki az elkövetéskor tizenkettedik életévét betöltötte vétőképes és büntethető volt.

Szankciórendszerét tekintve kevésbé volt újító a Büntetőnovellához képest, az 1951. évi 34. törvényerejű rendelet a 3. § (1) bekezdésben sorolta fel a kiszabható szankciókat.

A bíróság, ha az eset körülményeit mérlegelve a fiatalokú nevelése érdekében célszerűnek látta, az elkövetett bűncselekményre megállapított szabadságvesztés büntetés, illetőleg pénzbüntetés helyett

- a) a fiatalokúval szemben javítónevelést rendel vagy öt gyógypedagógiai intézetbe utalja,
- b) a fiatalokút próbára bocsátja vagy
- c) bírói megrovásban részesíti.

Az intézkedések köre bővült a gyógypedagógiai neveléssel. A büntetések tekintetében hasonlóan az 1908-as szabályozásához, a börtön helyett fogház és államfogház volt kiszabható a fiatalokkal szemben.¹⁶

Az 1954. évi 23. törvényerejű rendelet módosítása folytán a szabályozás a fiatalokúakat tovább differenciálta annyiban, hogy a tizenkettő és tizennégy év közötti elkövetőkkel szemben csak megrovás, próbára bocsátás, javító nevelés vagy gyógypedagógiai nevelés volt alkalmazható.

A fokozatosság elve a szankcionálásban itt is érvényesült, a tizenkettő és tizennégy év közötti korosztályban a legsúlyosabb intézkedés a szabadságelvonás volt javító nevelés formájában.

¹⁶ <https://ujbtk.hu/kohalmi-mate-a-fiatalokrakra-vonatkozo-bunteto-anyagi-jogi-szabalyozas-tortenete/>
Kőhalmi Máté: A fiatalokúakra vonatkozó büntető anyagi jogi szabályozás története 2021.03.09.

A belátási képesség, mint büntethetőségi feltétel külön vizsgálata ettől fogva kikerült a büntetőjogból, és egészen a 2012. évi C. törvény hatálybalépéséig nem tért vissza.

3.1.4. 1961. évi V. törvény a Magyar Népköztársaság Büntető Törvénykönyve

Az 1961. évi V. törvény jelentősen módosított a korábbi szabályozáson. A Magyar Népköztársaság Büntető Törvénykönyve a 20.§-ban a vétőképeség alsó korhatárát tizennégy évre emeli.¹⁷ Külön nevesíti a gyermekkor kategóriáját, és önálló, a VI. fejezetben szabályozza a fiatalkorúakra vonatkozó rendelkezéseket.

A 85.§ szerint fiatalkorú az, aki a bűncselekmény elkövetésekor a tizennegyedik életévét meghaladta, de tizennyolcadik életévét még nem töltötte be.”¹⁸ A törvény a belátási képesség vizsgálatának szükségességét nem tartalmazta, kizárólag életkori határokat húzott meg.

A vétőképeség határának tizenkettőtől tizennégy évre történő felemelését azzal indokolták, hogy a magyar oktatási rendszerben a tizennegyedik életévükben fejezik be a diákok az általános iskolai tanulmányaikat. Erre a korra a társadalmi együttélés szabályait elvileg el kell tudniuk sajátítani, és a biológiai-, szellemi érettségük is olyan szintet ér el, hogy elvárható tőlük a jogkövető magatartás tanúsítása.¹⁹

A tizenkettő és tizennégy év közötti elkövetők e jogszabály hatálya idején mentesültek a büntetőjogi felelősségre vonás alól.

3.1.5. 1978. évi IV. törvény a Büntető törvénykönyvről

A történelemben tovább haladva 1974-ben megkezdődtek egy újabb büntetőkódex kodifikációs munkálatai. Ennek során a fiatalkorúak vonatkozásában is számos javaslat látott napvilágot. Molnár József kriminológiai kutatása folytán felmerült a fiatal felnőtt életkori kategóriájának bevezetése arra figyelemmel, hogy a személyiségfejlődés csak a huszadik életév után zárul le teljesen. Lévai Miklós írása szerint a kodifikációs munka során további indítványok érkeztek - a beszámítási képesség feltételének visszaállításával - a több életkori határt ismerő büntethetőségi korhatár bevezetésére, a szabadságvesztéssel nem járó, új típusú szankciók bevezetésére. Ezek a kezdeményezések a differenciált és rugalmas szabályozás újító gondolatát

¹⁷ <http://www.jogiportal.hu/index.php?id=qko4y25brxtctd8vw&state=19790414&menu=view> 1950. évi II. törvény a büntető törvénykönyv általános részéről 20.§

¹⁸ <http://www.jogiportal.hu/index.php?id=qko4y25brxtctd8vw&state=19790414&menu=view> 1950. évi II. törvény a büntető törvénykönyv általános részéről

¹⁹ <http://jesz.ajk.elte.hu/kohalmi53.pdf> Kőhalmi László A büntethetőségi korhatár kérdése

képviselték, de nem valósultak meg. Emellett felmerült az igény a büntethetőségi korhatár tizenkét évre történő visszaállítására is.

A javaslatok ellenére az 1978-ban hatályba lépett 1978. évi IV. törvényben sok módosítás nem lelt napvilágot. A 23.§ -ban szabályozta a gyermekkort. A büntethetőségi korhatár tekintetében megmaradt a tizennegyedik életév azzal az indokolással, hogy ez az a kor melyre az ember a testi-, szellemi fejlettség terén olyan szintet ér el, és annyi ismerethez jut, hogy felelős jogalanyként kell tudnia fellépni. A miniszteri indokolás szerint a gyermekkor, mint büntethetőséget kizáró ok tekintetében az ok az alany hiánya.²⁰

Szemlélete szerint a büntetések és intézkedések célja, hogy a fiatalkorú jó irányba fejlődjön és a büntetésének letöltése után a társadalom aktív, és törvénytisztelő polgára legyen. Szabadságelvonással járó büntetést csak és kizárólag olyan esetekben lehet kiszabni, ha az intézkedések célja nem éri vagy nem érheti el a kívánt fejlődést a gyermekek és fiatalkorúak tekintetében.²¹

3.1.6. 2012. évi C. törvény Büntető Törvénykönyv

Időben eljutunk napjaink hatályos büntetőjogi szabályaihoz. 2013. július 1. napján lépett hatályba, és néhány módosítást már megélve jelenleg is hatályos a 2012. évi C. törvény, a Büntető Törvénykönyv (Btk).

A Btk.16.§ változtat a korábbi megoldáson a vétőképeség szabályozását illetően. Kettős megoldást tartalmaz egy paragrafuson belül. Főszabályként leszögezi, hogy nem büntethető, aki az elkövetéskor a tizennegyedik életévét nem töltötte be, majd taxatív felsorol jelenleg kilenc bűncselekményt, melyek vonatkozásában tizenkét évre szállítja le a vétőképeségi korhatárt a belátási képesség fennállásának szükségességével, mint feltétellel.

A jelenleg hatályos jogszabályunk tehát némileg visszatér a 1950-es évek szabályozásához. Bizonyos bűncselekmények esetében a büntethetőség alsó korhatárát újra tizenkét évben határozza meg, és ezekben az esetekben visszahozza a bűncselekmény következményeinek felismeréséhez szükséges belátási képesség követelményét.

A korosztály szankcionálásában érvényesül a nevelő szemlélet. A Btk. 106.§ kimondja, hogy azzal szemben, aki az elkövetéskor tizennegyedik életévét nem töltötte be csak intézkedés

²⁰ http://acta.bibl.u-szeged.hu/53957/1/juridpol_081_053-061.pdf Balogh Ágnes A gyermekkor, mint büntethetőséget kizáró ok 1.3.

²¹ https://dtk.tankonyvtar.hu/xmlui/bitstream/handle/123456789/4240/03_dudai_gabor.pdf?sequence=1&isAllowed=y A büntethetőségi korhatár alapkérdései Dr. Dudai Gábor 2021.03.10.

alkalmazható, a legsúlyosabb szankció a szabadságelvonnással járó javítóintézeti nevelés. A törvény az intézkedések között nem sorolja fel e szankciót, a fiatakorúakra vonatkozó XI. fejezetben rendelkezik róla.

Végig tekintve a történelmi szabályozást megállapítható, hogy nem alakult ki egyértelmű, szilárd életkori határ a vétőképeség alsó korhatárát illetően. Jól látható, hogy a jogalkotók a tizenkettő és tizennegyedik életév között érzik a megoldást. A tizenkettedik életév vonatkozásában hosszabb az időbeli szabályozás, és bár úgy tűnt a hatvanas években a tizennegyedik életév felé mozdul el a határ, a 21. századra a magyar szabályozás bizonyos tekintetben visszanyúlt a „hagyományhoz”.

Nehéz megítélni, hogy milyen módszerrel lehet helyesen meghatározni, hogy a biológiai fejlődés során az ember a kor előrehaladtával mikor éri el azt az életkort, amikor a jogkövető magatartás tanúsítása jogilag megkövetelhető. A biológiai fejlődés az egészséges emberek tekintetében elvileg hasonlóan alakul. A szellemi-, értelmi-, érzelmi-, erkölcsi fejlődést azonban sok tényező együttesen befolyásolja. Az egyének eltérő életkorban juthatnak el ahhoz a korhoz, hogy büntetőjogi eszközökkel kikényszeríthető, jogtudatos magatartás legyen tőlük elvárható.

Mindemellett nem hagyható figyelmen kívül az állam társadalmi védelmi kötelezettsége sem, hogy kellő időben lépjen fel a jogellenes magatartást tanúsító tagjaival szemben.

3.2. Beszámítási, belátási képesség

Ahogy fentebb említettem a tizenkettő és tizennégy év közötti elkövetők vonatkozásában a vétőképeség határának megállapításánál jelentős dilemma a belátási-, beszámítási képesség vizsgálatának szükségessége. A belátási képesség erkölcsi tartalmú követelmény, különbözik a beszámítási képességtől.

A beszámítási képesség az ember azon testi-pszichikai állapota, amelynél fogva képes cselekményét megfelelő társadalmi-, erkölcsi értékelésben részesíteni és ezen értékelésnek megfelelően cselekedni.²²

²² https://jak.ppke.hu/uploads/articles/12332/file/Dom%C3%A1n_Auguszt%C3%A1n_tezismk.pdf A beszámítási képesség a büntethetőségi akadályok rendszerében doktori értekezés tézisei dr. Domán Augustina 2.o

A büntetőjogban belátási képességgel az az elkövető rendelkezik, aki szellemileg, érzelmileg, erkölcsileg kellően érett arra, hogy belássa cselekménye jogellenes, társadalomra veszélyes voltát, és azt, hogy e belátásnak/felismerésnek megfelelően cselekedjék.²³

A történelemben a bűnösség felismerésére szükséges belátási képesség középpontba állítása az 1810-es francia Code pénal-on alapult (66. cikk), és ezt a megoldást a XIX. században több európai büntető törvénykönyv is elfogadta.

Hazánkban a Csemegi-kódex a tizenkettő és tizenhat év közötti elkövetők tekintetében a belátási képesség vizsgálatát feltételként szabta a büntethetőséghez.²⁴

Az 1908-as Büntetőnovella terminológiája a belátási képesség helyett az értelmi és erkölcsi fejlettség vizsgálatát teszi szükségessé. Tizenkét év alatt megdönthetetlen törvényi vélelem volt az értelmi és erkölcsi fejlettség hiánya. Tizenkettő és tizennyolc év között továbbra is vizsgálni kellett, és csak a két feltétel együttes fennállása esetén volt vétőképes az elkövető.²⁵

Az 1950. évi II. törvény már nem követelte meg tizenkét év felett e képesség vizsgálatát, mint külön büntethetőségi feltételt, de lehetővé tette a büntetőeljárás mellőzését, megszüntetését, ha a fiataalkorú – értelmének fejlettsége folytán – nem ismerhette fel cselekménye társadalomra veszélyességét.²⁶

A Magyar Népköztársaság Büntető Törvénykönyvének szabályai szerint a tizennegyedik életévet megelőzően senki nem rendelkezett beszámítási képességgel büntetőjogi értelemben, afelett viszont mindenki esetében vélemezte e képességet, de a vélelem bizonyítással megdönthető volt.²⁷

Az 1978. évi törvény megdönthetetlen törvényi vélelmet állított fel, amely szerint a tizennegyedik életévét be nem töltött személy nem rendelkezik beszámítási képességgel.²⁸

²³http://real.mtak.hu/92669/1/DA_Belatasikepesseg.pdf Prof. D r. Domokos Andrea A belátási képesség a büntetőjogban 3.o. 2021.03.09.

²⁴ <https://uj.jogtar.hu/#doc/db/1/id/A12Y0100.OPT/ts/20160101/> A gyermekkor Btk.16§-ához

²⁵ https://jak.ppke.hu/uploads/articles/12332/file/Dom%C3%A1n_Auguszt%C3%A1_dolgozatv.pdf A beszámítási képesség a büntethetőségi akadályok rendszerében Dr. Domán Augusztá 34. old.

²⁶ <https://ojs.lib.unideb.hu/profuturo/article/view/5498/5159> 100.o. Pallagi Anikó Büntethető gyermekkorúak (2021.03.02.)

²⁷ https://jak.ppke.hu/uploads/articles/12332/file/Dom%C3%A1n_Auguszt%C3%A1_dolgozatv.pdf A beszámítási képesség a büntethetőségi akadályok rendszerében Dr. Domán Augusztá 35. old.

²⁸ http://acta.bibl.u-szeged.hu/53957/1/juridpol_081_053-061.pdf Balogh Ágnes A gyermekkor, mint büntethetőséget kizáró ok1.3.

Jelenlegi jogszabályunkban kettős megoldás érvényesül. Tizenkettő és tizennégy év között a büntetendő cselekmények esetében feltétel a belátási képesség vizsgálata, a felett nem írja elő külön a törvény.

A történeti szabályozást végig követve általánosságban levonható, hogy azok a szabályozások melyek tizenkét évben húzták meg a határt többé-kevésbé szükségesnek érezték a belátási-, beszámítási képesség további feltételként történő vizsgálatát. Ott, ahol tizennégy év az életkori határ, már vélelmezik e képesség meglétét, de a vélelem bizonyítással megdönthető.

4. A 12 ÉS 14 ÉV KÖZÖTTI ELKÖVETŐKRE VONATKOZÓ RENDELKEZÉSEK A HATÁLYOS MAGYAR SZABÁLYOZÁSBAN.

A Btk. 16.§ alapján „nem büntethető, aki a büntetendő cselekmény elkövetésekor a tizennegyedik életévét nem töltötte be, kivéve

- a) az emberölés [160. § (1)-(2) bekezdés],
- b) az erős felindulásban elkövetett emberölés (161. §),
- c) a testi sértés [164. § (8) bekezdés],
- d) a hivatalos személy elleni erőszak [310. § (1)-(3) bekezdés],
- e) a közfeladatot ellátó személy elleni erőszak [311. §, ha a 310. § (1)-(3) bekezdése szerint minősül],
- f) a hivatalos személy vagy közfeladatot ellátó személy támogatója elleni erőszak [312. §, ha a 310. § (1)-(3) bekezdése szerint minősül],
- g) a terrorcselekmény [314. § (1)-(2) bekezdés],
- h) a rablás [365. § (1)-(4) bekezdés], és
- i) a kifosztás [366. § (2)-(3) bekezdés]

elkövetőjét, ha a bűncselekmény elkövetésekor a tizenkettedik életévét betöltötte, és az elkövetéskor rendelkezett a bűncselekmény következményeinek felismeréséhez szükséges belátással.”²⁹

Az eredeti kormány-előterjesztés az alsó korhatárt nem kívánta megváltoztatni, és a kormány által az Országgyűlés elé terjesztett T/6958. törvényjavaslat is csak a szándékos emberölés alap- és minősített esetei, az erős felindulásban elkövetett emberölés, illetve az életveszélyt és halált okozó testi sértés vonatkozásában szállította le az életkori határt, amely módosító indítvány nyomán bővült ki a rablás és a kifosztás tényállásaival.³⁰

A módosítás indoka, hogy a gyermekek nagyobb része tizennégy éves korban fejezi be általános iskolai tanulmányait, és ekkorra ér el olyan testi és szellemi fejlettségi szintet, amelyre tekintettel büntetőjogi értelemben felelősségre vonható. A változtatást az teszi szükségessé,

²⁹ 2013. C.tv. Btk. 16.§

³⁰https://dea.lib.unideb.hu/dea/bitstream/handle/2437/197824/file_up_2014%20B%C3%BCntethet%C5%91%20gyermekkor%C3%BAak.pdf?sequence=1&isAllowed=y Pallagi Anikó Büntethető gyermekkorúak gyermekkor - büntethetőség - belátási képesség – kodifikáció 5. o.

hogy napjainkban a gyermekek biológiai fejlődése felgyorsult, a gyermekek korábban „érnek”, az információs forradalom következtében a kiskorúakat már tizennegyedik életévüket megelőző életszakaszukban eléri a társadalom olyan hatásai, amelyektől a korábbi időkben védve voltak. A tizenkettő és tizennégy év közötti gyermekek körében egyre nagyobb mértékben terjedt el az erőszakos érdekérvényesítés.³¹ Az ilyen bűnelkövető gyermekek magatartásaiból arra lehet következtetni, hogy megfelelő segítség hiányában nem lesznek képesek beilleszkedni a társadalomba és törvénytisztelő életmódot folytatni, így a speciális megelőzéshez szükséges a büntetőjogi eszközök igénybevétele.³²

Az életkori határ leszállítása elsőként az emberölés, az erős felindulásban elkövetett emberölés, a testi sértés, a rablás, és a kifosztás bűncselekményeket érintette. 2016-ban került be a terrorcselekmény, majd 2020-ban a hivatalos-, vagy közfeladatot ellátó személyek sérelmére, valamint ezek támogatója sérelmére elkövetett bűncselekményekkel bővült a sor.

A további bővítés szükségességét azzal indokolták, hogy elszaporodtak a pedagógusokkal, az iskola- és kortársakkal, valamint a felnőttekkel szemben tanúsított verbális, - és fizikai támadások, melyeket többségében a tizenkettő és tizennégy év közötti korosztály, valamint őket támogató felnőttek követtek el az oktatás során. Az ilyen eseményeket az osztálytársak végig nézték. Jellemző, hogy az elkövetők, vagy segítők az esetekről videofelvételeket készítettek és később az interneten nyilvánosságra hozták. Ezzel további erkölcsi sérelmet, megaláztatást okozva a bántalmazott személynek. A támadások érintik a pedagógusokat, az ő munkájukat segítő szakembereket, a hivatalos, - és közfeladatot ellátó személyeket, és a védelmükért fellépő személyeket is. Ezek a cselekmények az egész társadalomra nézve negatív hatást fejtenek ki. Kihatnak az oktató-nevelő munka minőségére, rombolják az iskolai közösségeket, zavarják a köznevelési tevékenység rendjét, de még a szülők azon alkotmányos jogát is korlátozzák, hogy gondoskodni tudjanak gyermekük taníttatásáról. A korábbi módosítás biztosítja annak lehetőségét, hogy a társadalomra különösen veszélyes cselekmények esetében felelősségre vonható legyen a tizenkettő - tizennégy év közötti korosztály is a belátási képességtől függően. Ezért indokoltnak tartották a bűncselekmények körét kibővíteni, mivel e cselekmények olyan demoralizáló hatásúak, hogy nem vonható kétségbe a társadalomra való különös veszélyességük.

³¹ Btk. 16.§ Indokolás

³² <https://www.parlament.hu/irom39/06958/06958.pdf> Magyarország Kormánya T/6958. számú törvényjavaslat a Büntető Törvénykönyvről 213. oldal

Arra nem tér ki a törvény indokolása, hogy a speciális megelőzéshez miért a büntetőjog eszközeit kívánják igénybe venni, és miért nem a gyermekvédelmi rendszer fejlesztése terén keresik a megoldást. Arra sem ad választ, hogy miért van szükség a büntethetőség megalapozására a gyermekekkel szemben, mikor velük szemben bűnösségük megállapítása esetén is csak intézkedés alkalmazható.³³

4.1. Btk.16.§ alkalmazása

A Btk.16.§-ban foglalt rendelkezés helyes alkalmazáshoz ismerni kell a gyermekkor és fiatalkor büntetőjogi fogalmát, a beszámítási és belátási képesség tartalmi jelentését. E paragrafus alkalmazása azonban még a fogalmak ismeretében sem teljesen egyértelmű.

A Btk. 16.§ alapján „Nem büntethető, aki a bűncselekmény elkövetésekor tizennegyedik életévét nem töltötte be...” A Btk. 105.§ alapján „Fiatalkorú az, aki a bűncselekmény elkövetésekor tizenkettő évét betöltötte, de a tizennyolcadikat nem.”³⁴

A két rendelkezést összevetve megállapítható, hogy a tizenkettő-tizennégy év közötti kategória több kérdést vet fel, hiszen a 16.§ alapján a tizennégy év alatti elkövető gyermek, míg a 105.§ alapján a tizenkét év feletti elkövető fiatalkorú.

A Btk.16.§-ban felsorolt bűncselekmények vonatkozásában indult büntetőeljárásban, tehát ha olyan személyre terelődik a gyanú, aki tizenkettő évét már betöltötte, de a tizennegyedikét még nem, meg kell vizsgálni a belátási képesség fennállását.

A belátási képesség a nyomozati, az ügyészi és a bírósági eljárás során külön vizsgálandó.

E vizsgálatot az orvosszakértői vizsgálatára vonatkozó szabályok alapján végzik el. Először a beszámítási képességet kell vizsgálni, és ha a terhelt beszámítható, a szakértő a belátási képességről is véleményt ad azzal, hogy a belátási képesség vizsgálatához a terhelt klinikai és mentálhigiéniai felnőtt, és gyermek szakpszichológiai vizsgálatát is el kell végezni.

A tizenkettő és tizennégy életév közötti terhelt beszámítási és belátási képességének vizsgálatához szakkonzulensként gyermek és ifjúsági pszichiátriai, vagy ezzel egyenértékű szakvizsgálóval rendelkező és képesítése tekintetében az egészségügyi dolgozók működési nyilvántartásában szereplő személyt kell igénybe venni.

³³ https://jog.tk.hu/uploads/files/12_Hollan_Miklos.pdf Hollán Miklós Az új Büntető Törvénykönyv 369.o.(Btk. javaslatának 16§ -hoz fűzött indokolás)

³⁴ 2012. évi C. törvény Büntetőjog

A Btk.16. §-ban szabályozott jogalkotói megoldásban jól kirajzolódik a tizenkettő és tizennégy év közötti korosztály vétőkéességének jogtudományi problematikája.

Érezhető, hogy az államnak be kell avatkozni a társadalom védelme érdekében, hisz a számok egyértelműen azt igazolják, hogy a tizenkettő és tizennégy éves korosztály körében nő az erőszakos cselekmények aránya. Ugyanakkor továbbra is kétséges, hogy a belátási képesség oldaláról közelítve mikortól indokolt büntetőjogi eszközökkel fellépni. A jogalkotó így egy köztes megoldásként a kirívóan erőszakos bűncselekmények esetében leszállítja a korhatárt, és a belátási képesség vizsgálatának követelménye mellett biztosítja az állam büntetőhatalmának érvényesülését, ugyanakkor szankcionálásában enyhe következményeket ír elő.

4.2. A tizenkettő, és tizennégy év közötti elkövetőkkel szemben alkalmazható intézkedések

A Btk. 106. §-nak (2) bekezdésében foglaltak alapján a tizenkettedik életévét betöltött, de a tizennegyedik életévét be nem töltött fiatalok elkövetőivel szemben csak büntetőjogi intézkedés alkalmazható, büntetést velük szemben nem lehet kiszabni.

Intézkedésként a megrovás, a próbára bocsátás, a jóvátételi munka, a próbára bocsátás és a jóvátételi munka mellett elrendelt pártfogó felügyelet, továbbá az elkobzás, vagyonelkobzás, az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tétele, a kényszergyógykezelés, és a tárhelyszolgáltatás megszüntetése alkalmazható. A nevelési célt szem előtt tartva az intézkedés alkalmazásakor a fokozatosság elvének kell érvényesülnie. Elsősorban a személyi szabadság elvonásával nem járó fenti intézkedéseket kell alkalmazni, a személyi szabadság elvonásával járó javítóintézeti nevelés csak a legvégső eszköz kell, hogy legyen.

A Btk. az intézkedések között nem sorolja fel a szabadságelvonással járó javítóintézeti nevelést, azt a 120.§ (1) bekezdésben, a fiatalokra vonatkozó fejezet tartalmazza. A bíróság javítóintézeti nevelést rendel el, ha a fiatalok eredményes nevelése érdekében intézeti elhelyezése szükséges, melynek tartalma egy évtől négy évig terjedhet.

A tizenkettő és tizennégy év közötti korosztály vonatkozásában tehát a szankciók alkalmazhatóságát tekintve a törvény fokozatos szemléletet érvényesít, elsősorban a nevelés eszközeit kell igénybe venni, a szabadságelvonással nem járó intézkedéseket kell előnyben részesíteni.

Abban az esetben, ha a büntetés célja más módon nem érhető el, szabadságelvonás körében a javítóintézeti nevelés áll a jogalkalmazó rendelkezésére, melynek leghosszabb időtartamát a törvény felemelte négy évre.

5. A BÜNTETÉS CÉLJÁNAK ÉRVÉNYESÜLÉSE A TIZENKETTŐ, ÉS TIZENNÉGY ÉV KÖZÖTTI KOROSZTÁLYBAN

A büntetésnek a tizenkettő és tizennégy év közötti korosztályban is meg kell felelnie a generális és a speciális prevenció követelményének. A szankciónak alkalmasnak kell lennie a bűnözés befolyásolására, arra, hogy a társadalom tagjait, és az elkövetőt is visszatartsa újabb bűncselekmény elkövetésétől.³⁵

Megoszlanak a vélemények arról, hogy a büntetőjog e korosztály tekintetében alkalmas eszköze a későbbi megelőzésre, megvalósulhat-e a tizenkettő és tizennégy év közötti korosztály tekintetében a büntetőjog speciális és generális prevenciók célja.

Lévay Miklós és Váradi Erika arra hívták fel a figyelmet, hogy a tizennégy éven aluli gyermekek speciális prevenciója érdekében a büntetőjogi felelősség alsó korhatárának leszállítása helyett a gyermekvédelmi intézményrendszer továbbfejlesztése lenne szükséges.

Korinek László arra mutat rá, hogy a gyermekeket gyakran környezetük, családjuk taszítja a bűnözés világába. A korhatár leszállítása, és így a gyermeknek a rossz helyzetből való kiemelése és átadása a büntető intézményeknek, többet árt, mint használ. Álláspontja szerint a közvélemény nemigen tesz különbséget a büntetőjogi intézkedések és büntetések között, ezért a korhatár leszállítása alapvetően szimbolikus értékű, a stigmatizáló hatás viszont elkerülhetetlen, pedig éppen ettől kellene megóvni a gyermekeket

Kőhalmi László nézete szerint a büntethetőségi korhatár leszállítása tipikusan az a jogalkotási hiba, amikor a büntetőjog eszközeivel kívánnak társadalmi problémákat megoldani. Már évtizedekkel ezelőtt lefolytatott kutatások igazolták, hogy a represszió fokozása semmiféle eredményt nem hoz a gyermek- és fiatalkorúak esetében, sőt inkább ront a kriminalitási mutatókon.

Gyurkó Szilvia is azt hangsúlyozza, hogy a gyermek- és fiatalkorúak bűnözésének megelőzése területén a legfontosabb a veszélyeztetettség és a devianciák kialakulásának megelőzése. A hangsúlyt az elsődleges megelőzésre, így a gyermekvédelmi szektor személyi, tárgyi erőforrásainak megerősítésére kellene helyezni.

³⁵https://regi.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/2011_0001_520_magyar_buntetojog/ch04s03.html
Magyar büntetőjog. Általános rész Balogh Ágnes, Tóth Mihály (2010) 2013.03.10.

Benczúr Csaba szerint vannak olyan bűncselekmények (pl. lopás), amelyek az általános erkölcs szabályainak talaján állnak, és ezek vonatkozásában már korábban megállapítható a belátási képesség.

Vaskuti András véleménye szerint az életkori szabályok merev alkalmazása nem szolgálja kellő hatékonysággal sem a bűnmegelőzést, sem a bűnüldözést. Álláspontja szerint tizenkét éves kortól a legsúlyosabb bűncselekmények esetén már fennállhat a büntetőjogi felelősséget megalapozó belátási képesség, így célszerű lenne több életkori korhatárszektor kialakítani, és a büntetőjogi felelősséget a szektorok szerint növelni, párhuzamosan a bűncselekményekért kiszabható szankciók fokozatos szigorításával.³⁶

Vitathatatlan, hogy valamilyen módon fel kell lépni az egyre alacsonyabb életkorra jellemző bűnözés visszaszorítása érdekében. Fontos, hogy a tetteknek már gyermekkorban következménye legyen, a fokozatosság nagyon jelentős szempont.

Azzal, hogy a gyermekek által elkövetett jogellenes cselekményeket is valamilyen módon szankcionáljuk egyúttal védjük is őket attól, hogy a vétőképes környezetük őket használja fel elkövetőként.

Szükségesek a büntetőjogi eszközök, de önmagában nem kezelhető velük a probléma. A büntetéssel való fenyegetés, és elrettentés, mint generális prevenció a gyermekek vonatkozásában kevésbé hatásos, mint a felnőttek esetében. E korosztály számára a szabadságelvonás nem bír akkora jelentőséggel, nem is biztos, hogy teljesen megértik mit jelent számukra.

Fokozatos, komplex eszközrendszer alkalmazása indokolt, melyben végső eszköz a büntetőjog, de a legsúlyosabb erőszakos, élet elleni cselekmények elkövetésekor szükség van alkalmazhatóságára, és visszatartó hatására is a tizenkettő és tizennégy év közötti korosztályban is. Gyurkó Szilvia véleménye szerint nagyon fontos lenne, hogy a hangsúlyt a gyermekvédelmi szektor személyi-, tárgyi erőforrásainak megerősítésére kellene helyezni.

A szankcionálás tekintetében a túl szigorú büntetés a gyermek későbbi jellemfejlődésére károsan hathat, esetükben a szabadságelvonással járó büntetés helytelen magatartási mintákat nyújt.

³⁶ file:///C:/Users/Dr.%20Szal%C3%B3ki%20Jen%C5%91/Downloads/vegleges-pro-futuro-2014-1-97-111.pdf
Pallagi Anikó* Büntethető gyermekkorúak gyermekkor – büntethetőség – belátási képesség – kodifikáció 13-14.o. 2021.03.11.

6. A MAGYAR SZABÁLYOZÁS BEMUTATÁSA GYAKORLATI PÉLDÁKON KERESZTÜL

6.1. *Nyíregyházi Törvényszék Fk.146/2018/44. életveszélyt okozó testi sértés büntette, Debreceni Ítéltábla Fkf.546/2018/5. számú határozata*

A 2003. november 28. napján született, az elkövetéskor tizenhárom éves terhelt és a 2000. január 22. napján született sértett között hosszabb ideje rossz viszony állt fenn. A sértett a vádbeli napon kb. 21 óra körüli időben az egyik tanú társaságában összetalálkozott a terhelttel és a vele egy társaságban lévő másik tanúval.

A tizenhárom éves terhelt és a tizenhét éves sértett között szóváltás alakult ki, majd a sértett odalépett a terhelthez, megragadta a nyakát, és pofon vágta. Az egyik tanú rászólt a sértettre, hogy ne bántsa a terhelte. Ez idő alatt a másik tanú a helyszínről távozott.

A sértett a terhelt védelmére kelő tanút szintén megütötte, akinek sérülése nem keletkezett. Ezt követően a sértett elment a helyszínről. A bántalmazott terhelt és a tanú az otthonukba távoztak.

A terhelt, amikor hazaért a konyhaszekrény fiókjából magához vette a nagymamája tulajdonát képező 14,5 cm pengehosszúságú, egyélű, keskeny, fokozatosan keskenyebbé váló, a hegyénél visszafelé ívelődő sárga műanyag nyelű konyhakést. A ruházatába rejtette oly módon, hogy a jobb kezében felcsúsztatta a pulóver ujjába úgy, hogy a kés rejtve maradt, és élével lefelé, a tenyere irányába állt. Ezután a sértett keresésére indult. Mikor megtalálta, egy harmadik tanúval beszélgetett. A terhelt leült a közelben lévő buszmegálló mellett lévő kút kávéjára, és várta, hogy a sértett egyedül maradjon.

Miután a sértett társaságában lévő tanú a helyszínt elhagyta, a sértett elindult otthona irányába. Ekkor a terhelt magához hívta, hogy beszéljék meg a történeteket. A sértett a terhelthez ment, majd a jobb kezét nyújtotta kézfogásra a terhelt felé azzal a kijelentéssel, hogy „ha nem haragszol, akkor csapjál bele”. A terhelt ekkor a ruházata ujjából pengével kifele előcsúsztatta a korábban magához vett konyhakést, és közepesnél nagyobb erővel, letről felfelé irányuló mozdulattal hasba szúrta a sértettet.

A szúrást követően a sértett és a terhelt is megijedt. A terhelt a helyszínről elszaladt, menet közben a kést egy kukoricatáblába dobta, majd otthonába ment, nem szólt a történetekről.

A sértett a szúrást észlelve szintén az otthonába távozott, ahol családjával közölte, hogy a terhelt megszurta. A sérülését látva édesanyja mentőt hívott, és a kórházba szállították.

A szúrás közvetlen életveszélyes állapotot eredményezett, amelyet az orvosi beavatkozás hártott el. A sértett sérülése nyolc napon túl gyógyult, a tényleges gyógyulási idő kb. négy-öt hét volt.

A terhelt személyi körülményei alapján nőtlen, eltartottja nincs, magántanuló volt, az általános iskola harmadik osztályát végzi. Vagyontalan, tartozása nincs. Büntetve nem volt, korábban lopás vétségének gyanúja miatt indult ellene nyomozás, de azt gyermekkor miatt megszüntették.

Nagymamája neveli, aki képzettségét illetően az általános iskola öt osztályát végezte el, 28.500 Ft rokkantnyugdíjat folyósítanak a részére. A terhelttel él egy háztartásban még a tizenhat éves testvére, és huszonhárom éves nagynénje. Tizennyolc éves bátyja máshol lakik.

A terhelt édesanyja harminckét éves, az általános iskola nyolc osztályát végezte el, dolgozik, két-három hetente jár haza családjához, anyagilag támogatja a gyermek nevelését. Az édesapa gyermekével születése óta nem tartja a kapcsolatot.

A terhelt a szakértői vélemények alapján az emberi kapcsolatok iránt érdektelen, kötődéseiben sérült, vágyak nélküli, céltalan fiatal. Befolyásolható, agresszív, feszültséggel telített, kiforratlan elhárító mechanizmusokkal és elégtelen konfliktus-megoldási módokkal rendelkező személyiség. A társadalmi normákkal, az elvárt viselkedésmódokkal tisztában van, de ezeket nem érzi magára nézve kötelezőnek. Belső szabályozórendszere alacsony színvonalon működik, tetteit indulatai és érdekei irányítják. Személyiségfejlődése diszharmonikus, antiszociális irányú. Kedvezőtlen szociális környezetben nevelkedett, érdemben szülői kontroll nélkül nő fel, morális, szociális érzelmeiben súlyosabb fejletlenséget mutató gyermekkorú személy. Mentális teljesítményei az átlagnorma alsó övezetét képviseli.

A terhelt által elkövetett bűncselekmény motivációja jól feltárható, a cselekmény kivitelezési módja összefüggésbe hozható betegségi szintet meg nem valósító személyiségzavarával. A terhelt nem kóros elmeállapotú és nem volt az a cselekmény elkövetésének időszakában sem. A bűncselekmény vonatkozásában beszámítási képességgel és - értelmi színvonala, önkontroll-mechanismusai, akaratú képességei alapján - a bűncselekmény következményeinek felismeréséhez szükséges belátással rendelkezett.

Az elsőfokú bíróság a bizonyítékokat értékelte. A büntetőeljárás során a bűncselekmény elkövetésekor tizenhárom éves terhelt a terhére rótt bűncselekmény elkövetését beismerte. A

nyomozás során részletes ténybeli, bűnösségére kiterjedő beismerő vallomást tett. Tettét azzal magyarázta, hogy a sértett korábban fenyegette őt, bántalmazta, mások előtt megszégyenítette és ezt már nem akarta hagyni. Azért nem a szív tájékára irányította a szúrást, mert tudta, hogy akkor a sértett meghal, és ezért is szúrt csak egy alkalommal.

A terhelt a nyomozás során arról számolt be, hogy a sértettől való féelme miatt követte el tettét. Hivatkozott arra, hogy a sértett korábban többször bántalmazta őt, megszégyenítette, videófelvételt is készített róla, ezért „besokallt”.

A bíróság a v terhelti beismerő vallomást a tényállás megállapítása során elfogadta, mivel azt a sértett vallomásán túl a többi tanú is alátámasztotta.

A terhelt nagymamája, aki egyben gyámja is érdemben a bűncselekmény kapcsán nem tudott nyilatkozni. Elmondása szerint az unokája magatartásával nem voltak gondok, magántanuló lett, és minden tanévben elvitte gyermekpszichológushoz, akinek javaslatára a magántanulói jogviszonyát fenntartották.

A terhelt nagynénje arról számolt be, hogy a terhelt, amikor - a bűncselekmény elkövetése után - hazaért feldúlt volt, nem mondta el mit tett. Nem tudott arról sem, hogy unokaöccsét bántalmazzák, de gyakran volt szomorú, sírt, az okát azonban nem mondta el.

A védelem által a nyomozás során becsatolt videofelvételen látható, hogy korábban a sértett bántalmazta a terheltet, a nyakára térdepelt, pofozta őt, tettét többen végig nézték. A felvétel alátámasztja, hogy a terhelt és a sértett között már a bűncselekményt megelőzően is volt konfliktus, a sértett bántalmazta a tőle fiatalabb terheltet. A felvételen látható sértetti cselekmény a bíróság álláspontja szerint túlmutat a gyermeki csínytevésen, és egyúttal megerősíti a terhelt indítókát a bűncselekmény elkövetésére.

A bűncselekmény indítékát erősíti a sértett testvére ellen folyamatban lévő nyomozás irata, mely szerint ő is bántalmazta a terheltet, a kihallgatása során el is ismerte.

A családsegítő tanúként elmondta, hogy a terheltet magatartásproblémái miatt alapellátásba, majd védelembe vették. A terhelt magántanulóvá válása után iskolai magatartási problémái megszűntek, így védelembe vétele se volt tovább indokolt. Családlátogatásai során problémát nem észlelt, a terhelt együttműködő volt.

Az elsőfokú bíróság kétséget kizáróan bizonyítottanak látta, hogy terhelt a tényállásban írt bűncselekményt elkövette és kettő év négy hónap javítóintézeti nevelését rendelte el. A terhelt a javítóintézeti nevelésből annak fele része, de legkevesebb egy év kitöltését követően

ideiglenesen elbocsátható. A Debreceni Ítéltábla, mint másodfokú bíróság a Nyíregyházi Törvényszék elsőfokú ítéletét helybenhagyta azzal a helyesbítéssel, hogy a terhelt a javítóintézeti nevelés felének letöltése után ideiglenesen elbocsátható az intézetből, ha legalább egy évet letöltött az intézetben, és alaposan feltehető, hogy az intézkedés célja további javítóintézeti nevelés nélkül is elérhető.³⁷

A fent részletezett jogeset kapcsán jól kirajzolódik a tizenhárom éves elkövető cselekményének háttere. A terhelt életéből hiányzik a biztonságot nyújtó család. Édesapjával kapcsolata nem volt, a jó értelemben vett apai minta teljesen hiányzik az életéből, édesanyja körülbelül két-három hetente látogatta őt. Nem intézményi körülmények között kellett nevelkednie, de a nagymama az alacsony iskolai végzettségével, és 28.500 forintos jövedelmével egészen biztosan nem tudta pótolni a család megfelelő szerepét és funkcióját az ő életében. A szülők hiánya folytán a terhelt életében nem alakult ki szoros kötődési kapcsolat. A családon belüli kötődés elmaradását az utcán, baráti társaságban, hasonló fiatalok körében igyekezett pótolni.

A terhelttel együtt élő rokonoknak tudomásuk sem volt arról, hogy korábban bántalmazták, megalázták, félelemben tartották, társas kapcsolati problémákkal küzdött.

A gyermekvédelmi rendszer nem működött hatékonyan, a terhelt védelembe vételét megszüntették, mivel magatartási problémái látszólag javultak és együttműködő volt.

Mindezekből adódóan a szakvélemény szerint is az emberi kapcsolatok iránt érdektelen, kötődéseiben sérült, vágyak nélküli, céltalan fiatal. Befolyásolható, agresszív, feszültséggel telített. Elégtelen konfliktus-megoldási módokkal rendelkezik. A társadalmi normákkal, az elvárt viselkedésmódokkal tisztában van, de nem érzi magára nézve kötelezőnek. Tetteit indulatai és érdekei irányítják.

A terhelt nem tudta önmagában tovább kezelni a feszültséget, melyek az őt ért bántalmazások, elhanyagolás folytán keletkeztek benne, és ehhez segítséget sem kapott. A család, és a gyermekvédelem számára nem tűnt fel, hogy problémákkal küzd.

A felnőttek és a szakemberek felelőssége sokkal fokozottabb kellene, hogy legyen a hasonló helyzetben lévő gyermekek problémáinak felismerése terén. A gyermekektől nem várható el, hogy segítséget kérjenek abban a környezetben, ahonnan megfelelő odafigyelést, elismerést, és segítséget nem kaptak. Amennyiben ez a családon belül nem működik, a gyermekvédelmi

³⁷ <https://uj.jogtar.hu/#doc/db/25/id/A1824018.XG0/ts/20210101/NyiregyhaziTovrvnyszekFk.146/2018/4>
Testi sértés büntette

rendszer feladata kellene, hogy legyen a probléma felismerése és segítség nyújtása. Az iratok alapján a terheltet védelembe vették, majd a családsegítő nyilatkozata alapján meg is szüntették.

Tisztán látható, hogy a hasonló körülmények között élő gyermekek életében fontos lenne sokkal hatékonyabban és időben fellépni védelmük érdekében. Szükséges lenne, hogy ilyen helyzetekben legyen valamilyen „eszköz”, segítség kérés iránti lehetőség a kezükben. Ezekben a szituációkban a magukra maradt fiatalok nem képesek más módon megoldani problémájukat, elhárítani az őket ért támadásokat, mint erőszakkal. Az erőszak mögött pedig nyilvánvaló félelem áll. A terhelt vallomásaiban elmondta, hogy a sértettől való félelme miatt szúrta őt meg. Védekezésnek nem tudott más módszerhez folyamodni, mint támadni. Félelmét nem volt kivel megosztania, segítséget kérni nem mert.

Jelen ügyben a tizenkettő és tizennégy év közötti korosztályban kiszabható legsúlyosabb szankciót, a szabadságelvonással járó javító intézeti nevelést alkalmazta a bíróság az elkövetővel szemben.

Azzal a jogalkotói megoldással, hogy a gyermekeket ilyen esetekben bűnösnek nyilvánítjuk, és intézeti nevelés keretében megfosztjuk őket szabadságuktól - ahol ugyanazt a mintát látják társaik körében amiért odakerültek - megtorlást alkalmazunk, amely szükséges, hogy a jogellenes tett következmény nélkül nem maradjon -, de a büntetéstől előremutató, további prevenciós hatás nem várható.

6.2. A Veszprémi Járásbíróság 9.Fk.820/2014/12. és a Veszprémi Törvényszék, mint másodfokú bíróság 3.Fkf.289/2015/3. számú ítélete társtettesként elkövetett rablás büntette.

E gyakorlati példát a munkahelyem szerint illetékes törvényszék területén folyt ügyek közül választottam ki azért, hogy a teljes iratanyag megtekintésének lehetősége mellett tudjak dolgozatomban egy esetet bemutatni.

Jelen ügyben a 2000. októberében született II.r. terhelt, aki az elkövetéskor még nem töltötte be tizennegyedik életévét két másik terhelt társával együtt az eset napján este 22.00 óra körüli időben a veszprémi autóbuszpályaudvarra ment. Ott tartózkodott a sértett is két további személy társaságában. Amikor a terheltek a sértett közelébe értek, ő épp akkor tett a pénztárcájába egy ötszázforintos bankjegyet, további kettő darab ezer forintos bankjegy mellé. A terheltek észlelték, hogy a sértettnél készpénz van, ezért II.r. terhelt elhatározta, hogy megszerzi azt.

Valótlan ürüggyel megpróbálta először elkérni a sértett pénzét. Arra hivatkozott, hogy egy ismeretlen személytől „biofüvet” szeretne vásárolni, és a pénzre az ügylethez csak „mutatóban” van szüksége. A sértett nem akarta átadni a nála lévő pénzt, ekkor az ő meggyőzéséhez csatlakozott I.r. terhelt is. Arra hivatkoztak, hogy I.r. terheltnél is van ötezer forint a biofü megvásárlásához. A sértett a pénzét továbbra sem adta oda, közölte velük, hogy elkíséri őket a helyszínre. A sértett abban bízott, hogy amennyiben velük tart „békén hagyják őt”. A társaság tagja volt III.r. terhelt is, aki tudta, hogy nincs kilátásban semmilyen üzlet, a cél a pénz megszerzése. A terhelek a sértettet körbevették amikor egy kivilágítatlan, elhagyatott helyre értek. A sértett ekkor már próbált volna menekülni, de a terheltek közül valaki mindig útját állta. II.r. terhelt újra felszólította a sértettet, hogy adja át a pénzt, aminek ő továbbra sem tett eleget, ezért a sértett nyakát jobb kezével átkulcsolva megragadta, majd pénzének megszerzése érdekében a földre rántotta. Eközben I.r. terhelt is felszólította a sértettet újra, hogy adja át a pénzt. A sértett a földről gyorsan felállt, de II.r. terhelt hátulról a sértett válla alá nyúlva magához húzta, másik kezével a sértett zsebébe nyúlt, hogy elvegye a pénzét. Ekkor a sértettnek is sikerült belenyúlni a zsebébe és megmarkolta a két db ezer forintos bankjegyet, hogy ne tudják elvenni tőle. II.r. terhelt a sértett zsebében lévő kezét rángatta és igyekezett az ujjait szétfeszíteni, de nem sikerült neki. Odalépett I.r. terhelt, aki szétfeszítette a sértett ujjait és tenyeréből elvette a kétezer forint összegű készpénzt. Az erőszak során a sértett zsebéből kiesett egy doboz cigaretta, és egy db öngyújtó. II. r terhelt ezeket is magához vette és eltulajdonította. A sértett ekkor még mindig megpróbálta pénzét visszakérni, de I.r. terhelt további bántalmazást helyezett kilátásba. A cselekmény során végig jelen volt III.r. terhelt is, akinek jelenléte a terheltekre szándékerősítőleg, a sértettre bénítólag hatott. A cselekményt követően terheltek a sértettet elengedték. A sértett visszament a pályaudvarra, társainak, akikkel korábban volt elmondta mi történt vele majd értesítette a rendőrséget. I. és II.r. terhelt az eltulajdonított készpénzben megosztottak ezer-ezer forint arányban, a cigaretta és az öngyújtó II.r. terheltnél maradt. Ezt követően elindultak ők is vissza a pályaudvar felé, időközben azonban megérkeztek a rendőrök, akik elfogták őket, és az eltulajdonított tárgyakat lefoglalták.

A II.r. terhelt az elkövetéskor az általános iskola hat osztályát végezte el, jövedelme nem volt, korábban büntetve nem volt.

Az eljárás során készült környezettanulmány adatai szerint családban él, édesanyja és édesapja neveli, négy testvére van. A legidősebb testvér külön él, két bátyja az eljárás idejében szabadságvesztés büntetését töltötte fiatalkorúak büntetésvégrehajtási intézetében. Húgával és szüleivel lakik. Édesapja dolgozik, édesanyja háztartásbeli, családi pótlékot kap a gyermekek

után. A család lakhatási támogatásban és rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesül. A szülők „lomizással” és alumínium gyűjtéssel igyekeznek a család jövedelmét kiegészíteni.

Mindkét szülő nagycsaládban nőtt fel, mely a család életmódjára kihatással van. A gyermekek előtt zajlanak a nagy család eseményei. A szülők érzelmileg és anyagilag támogatják gyermekeiket. A családban erős gyermekközpontúság figyelhető meg, a szülők sok energiát fordítanak arra, hogy a családnak megfelelő jövedelmet biztosítsanak.

A családra jellemző továbbá, hogy patriarchális szerkezetű. Az apa véleménye a meghatározó. Az anya is hangot ad nézeteinek, de konfliktus esetén képes az apa javára dönteni. A szülők kapcsolata korábban konfliktusokkal terhelt volt. A családon belüli játszmák a gyermeknevelési kérdésekben is realizálódtak, családterápia hatástartá azonban a kapcsolat pozitív irányba változott.

A szülők és gyermekek közötti kapcsolatra az erős ragaszkodás, a feltétel nélküli szeretet kapcsolat jellemző. Családi traumaként élték meg a gyermekek szabadságvesztés büntetését.

Az iratanyag alapján II.r. terhelttel az otthonában nem voltak gondok, az iskolában azonban sok problémával küzdött vele. Az általános iskolából 2013. márciusában fegyelmi büntetésként kizárták, miután a korábbi szankciók nem eredményeztek változást. A család 2010. óta családgondozás alatt állt II.r. terhelt magatartási és iskolai problémái miatt, és védelembe vették.

A Családsegítő Szolgálat, Gyermekjóléti Központ és a Családok Átmeneti Otthonának egyik Esetmegbeszélésről készült feljegyzésében olvasható, hogy II.r. terhelttel otthonában nincs probléma, az iskolában azonban szélsőséges magatartásokat produkál. Kétfajta értékrendszer szerint él. Otthonában nincsenek kötött szabályok, míg az iskolában következetes, szigorú szabályokat kellene tartani. Szükséges lenne, hogy otthon is legyenek követendő szabályok.

Az igazságügyi pszichiáter szakértői lelet és véleményben foglalt jellemzés alapján II.r. terhelt a könnyebb ellenállás irányába sodródik, kifejezett alkalmazkodási nehézségek mutatkoznak nála. Frusztrációs türese alacsony, minimális pszichés feszültség esetén is alacsonyabb szintű, regresszív megnyilvánulások várhatóak. Önismerete alacsony szintű, az erkölcsi, etikai fékek lazák. Felelősséget nem szívesen vállal, másokra hárít. Személyiségstruktúrája kevésbé differenciált, labilis, könnyen sodorható.

Cselekménye normasértő voltával, törvényi tilalmával tisztában van. Esetében elmebetegség, szellemi leépülés, tudatzavar, nem volt megállapítható sem a vizsgálatkor, sem a cselekmény elkövetési idejére vonatkozóan. A cselekmény időpontjában rendelkezett azzal a kellő belátási

képességgel, amely szükséges ahhoz, hogy a cselekmény következményeit felismerje és ennek a felismerésnek megfelelő magatartást tanúsítson.

I.r. és II.r. terheltek a tárgyaláson nem tettek vallomást, a nyomozás során tagadták a terhükre rótt bűncselekmény elkövetését. Azzal védekeztek, hogy a sértett a készpénzt önként adta nekik a buszpályaudvaron azért, hogy I.r. terhelt, aki akkor már betöltötte tizennyolcadik életévét cigarettát vásároljon neki. III.r. terhelt azonban vallomást tett a nyomozás és a büntető eljárás során is, és terhelő vallomást tett I.r. és II.r. terheltek vonatkozásában. A bíróság I. és II.r. terheltek tagadásával szemben bizonyítékként értékelte a sértetti vallomást, valamint az ő előadásával egyező további tanúvallomásokat, a feljelentést, nyomozati iratokat, helyszíni szemle jegyzőkönyvét, felismerésre bemutatásról készült jegyzőkönyvet, II.r. terhelt vonatkozásában az igazságügyi elmeszakértő véleményét.

A tényállás és a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján a bíróság bűnösnek mondta ki I. és II.r. terhelteket, mint társtetteseket, III.r. terheltet, mint bűnsegédet 1rb. Btk.365.§ (1) bekezdésébe ütköző és a (3) bekezdés c.) pontja szerint minősülő rablás büntettségében. II.r. terhelttel szemben a bíróság kettő év javítóintézeti nevelést szabott ki. Rendelkezett arról, hogy a javítóintézetből történő esetleges elbocsátás tartama alatt a terhelt pártfogó felügyelet alatt áll.

A bíróság II.r. terhelt vonatkozásában a büntetés kiszabásakor súlyosító körülményként értékelte a vezető és kezdeményező szerepét a bűncselekmény elkövetésében, és enyhítő körülményként vette figyelembe a kialakulatlan személyiségét.

Az elsőfokú ítélet ellen II.r. terhelt és védője enyhítésért jelentettek be fellebbezést. A Veszprémi Törvényszék, mint másodfokú bíróság az elsőfokú ítéletet helyben hagyta.³⁸

Ebben a jogesetben jól látható az a tény, melyet dolgozatom első fejezetében a kriminológiai tényezők körében fejtettem ki. A család, amelyben a gyermek felnő véleményem szerint az egyik legmeghatározóbb tényező a későbbi életmódját, értékrendjét illetően. Jelen esetben a család teljes, a szülőknek szoros kapcsolata van a gyermekeikkel, dolgoznak, igyekeznek számukra biztosítani, amit tudnak. A családon belül azonban nincsenek követendő szabályok, ezért a problémák az otthonon kívül, az iskolában, az „utcán” jelentkeznek. A gyermek az otthonában látszólag jól viselkedik. Abban az esetben, ha nincsenek feladatok, elvárások, a gyermek azt csinál, amihez kedve van nem jelentkeznek problémák sem, hisz nincs konfliktusforrás a szülők és a gyermek között.

³⁸ Veszprémi Járásbíróság 9.Fk.820/2014/12., Veszprémi Törvényszék 3.Fkf.289/2015/3. számú ügy

Ehhez képest az iskolában komoly problémák jelentkeztek. Az ügyiratban fellelhető, hogy a gyermeket sokféle módon, különféle fokozatos szankciók alkalmazásával igyekeztek jobb útra terelni, de sikertelenül. Nem maradt más megoldás, mint a kizárás. A terhelt magántanuló lett, így a problémák kevésbé jelentkeztek.

A család szoros kapcsolatban áll a nagycsaláddal, mely mintát nyújt a gyermek fejlődő személyiségéhez. Látható, hogy két idősebb testvére már büntetésvégrehajtási intézetben van, a terhelt is követi a családi mintát. Ez a minta annak ellenére érvényesül, hogy az édesapa dolgozik, ami kifejezetten jó példa lehetne gyermekei számára. A tágabb környezet hatása azonban, a „nagycsalád”, mellyel szoros a kapcsolat, kedvezőtlen irányba befolyásolja a gyermekeket. A szülők az általuk felállított szabályok és nevelési következmények nélkül nem képesek javulást elérni gyermekeik életében. Ennek hiányában pedig a nevelési intézmények és a különböző segítő szakemberek törekvései is sorozatos akadályokba ütköznek.

Az orvosszakértői véleményből is kitűnnek azok a jellemző személyiségjegyek, melyek a bűnöző életmód felé terelik a gyermeket. Könnyeb ellenállás irányába sodródik, frusztrációs tűrése alacsony, minimális feszültség esetén is regresszív megnyilvánulása várható. A szakvélemény alapján belátási képességgel azonban rendelkezett ahhoz, hogy tudta, hogy cselekménye normasértő és törvényi tilalomba ütközik.

A terhelt a lefolytatott bizonyítási eljárás alapján megvalósította azt a bűncselekményt melyért a Btk. 16.§ alapján felelősségre vonható, belátási képességgel rendelkezett, ezért a bíróság megállapította a bűnösségét és kettő év javítóintézeti nevelést rendelt el vele szemben szankcióként. Az ítéletben enyhítő körülményként a kialakulatlan személyiségére hivatkozott a bíróság, büntetlen előéletére nem.

Véleményem szerint a büntetés célját tekintve kétséges, hogy a javítóintézeti nevelés, mint szankció a jövőben visszatartó hatású lesz a terhelt bűnözői életmódját illetően. Nyilvánvaló itt is, hogy az állam részéről nem maradhat az ilyen cselekmény jogkövetkezmény nélkül, de a prevenciót tekintve a megoldást ezt az esetet vizsgálva sem a büntetőjog jelenti. Látható, hogy a tágabb családi minta, a családon belüli nevelés, szabályok, szankciók hiánya, amely miatt a gyermek képtelen az iskolai szabályokhoz alkalmazkodni és ott elvárható magatartást tanúsítani. Nem alakult ki értékrendjében ez a követelmény.

Összegezve ebben az ügyben is jogérzékem abba az irányba visz, hogy a megelőzésben legnagyobb szerepe a család rendkívül összetett szerepének, és funkciójának van a gyermekek életében. Amennyiben a család nem tudja megfelelően biztosítani ezt a szerepet, nagyon korán

be kell avatkozni a családot segítő szakembereknek folyamatos kontroll mellett, családon belüli szabályok felállításával, ellenőrzéssel, és következmény kilátásba helyezésével. A büntetőjog egy eszköz megtorlásra, de prevenció hatása önmagában véleményem szerint ezekben az esetekben gyenge.

7. KITEKINTÉS A NEMZETKÖZI IRÁNYVONALRA A GYERMEKKORÚ ELKÖVETŐKKEL KAPCSOLATOS IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁS VONATKOZÁSÁBAN, KÜLÖNÖSEN A VÉTŐKÉPESSÉG ALSÓ ÉLETKORI HATÁRÁNAK MEGÁLLAPÍTÁSÁRA

A gyermekkori-, fiatalkori bűnelkövetőkkel kapcsolatos büntető igazságszolgáltatás szabályozásának irányához megfelelő háttérrel adnak a nemzetközi dokumentumok, különösen az ENSZ és az Európa Tanács égisze alatt elfogadott egyezmények, ajánlások. Ezekben jelennek meg a fő irányvonalak, melyek a fiatalokkal kapcsolatos szabályozást terelik.

Az 1980-as években kezdődött el a folyamat, mikor a nemzetközi szervek, közösségek figyelme a fiatalok bűnözésével kapcsolatos kérdésekre irányult. Számos dokumentum látott napvilágot, melyekben megfogalmazott elvek, szempontok egymásra épülve nemzetközi háttéranyagot képeznek a nemzeti jogalkotás számára.

Az Európai Unió is több iránymutatást készített. E dokumentumok nem bírnak kötelező erővel az egyes nemzetek számára, de célszerű figyelembe venni és beépíteni a hazai jogrendekbe az egységes jogalkotás és jogalkalmazás érdekében.³⁹

E fejezetben azt az irányt szeretném szemléltetni, amely felé a gyermekkorú elkövetők minimum életkori felelősségre vonása és szankcionálása kapcsán a nemzetközi szervezetek igyekeznek a nemzeti jogalkotásokat terelni. A dokumentumok közül kiemelek párat csupán az említés szintjén, szemléltetve a nemzetközi irányvonalat.

E nemzetközi dokumentumok a vétőképeség alsó életkori határát illetően nem tartalmazznak konkrét rendelkezéseket, szabályozását az egyes nemzetekre bízzák. Általánosságban a tizennyolcadik életévben határozzák meg a gyermekkor felső határát, és ezen túl az államok jogalkotására hárul a büntetőjogi felelősségre vonás életkori határainak felállítása és szabályozása.

A nemzetközi dokumentumok közül a legjelentősebb kötelező erővel bíró joganyag a Gyermekek jogairól szóló New Yorki-i Egyezmény, melyet az USA és Szomália kivételével minden állam ratifikált. E dokumentumban felsorakoztatott alapvető gyermeki jogok hatékonyabb megvalósulása érdekében fogalmazta meg az ENSZ közgyűlése 1985-ben a

³⁹ Előadás ELTE Gyermekjogi szakjogász szak 2020., Dr. Vaskuti András

Pekingi szabályokat, 1990-ben a Havannai szabályokat, a Rijádi Iránymutatásokat, és a Tokiói szabályokat.

7.1. Gyermekek jogairól szóló New Yorki Egyezmény

A gyermekek jogairól szóló legfőbb dokumentumot, a Gyermekek jogairól szóló, New Yorkban 1989. november 20-án kelt Egyezményt Magyarországon az 1991. évi LXIV. törvénnyel hirdették ki. Az Egyezmény nem csupán elfogadott kötelező jellegű dokumentum, hanem annak végrehajtását is ellenőrzik, ennek formája az időszakos ország-jelentések, és az azokra tett bizottsági észrevételek

Az Egyezmény az I. rész 1. cikkben tartalmazza a gyermek fogalmát. Gyermek az a személy, aki a tizennyolcadik életévét nem töltötte be, kivéve, ha a reá alkalmazandó szabályok értelmében a nagykorúságot már korábban eléri.⁴⁰

A harmadik cikkben kötelezi az államokat arra, hogy a gyermekek legfőbb érdekét „best interests of the child”⁴¹ mindenekelőtt vegyék figyelembe.

Az Egyezmény a 40. cikk 3.a) és 3.b) pontjában tartalmaz iránymutató rendelkezést a vétőképeség alsó határa vonatkozásában. A részes államok minden erejükkel azon lesznek, hogy olyan legalacsonyabb életkort állapítsanak meg, amelyen alul a gyermekkel szemben bűncselekmény elkövetésének védelme kizárt. Felelősségre vonásukat illetően minden lehetséges és kívánatos esetben tegyenek intézkedéseket a gyermekek ügyének bírói eljárás mellőzésével való kezelésére annak fenntartásával, hogy az emberi jogokat, és törvényes biztosítékokat teljes be kell tartani.⁴²

Az Egyezményhez szorosan kapcsolódik a 10-es számú átfogó Kommentár, mely tartalmazza, hogy az államoknak meg kell állapítaniuk a büntetőjogi felelősség alsó korhatárát. Ezen életkor alatti gyerekekkel szemben nem emelhető hivatalos vád és nem vonhatók felelősségre büntetőjogi eljárás keretében.

A Bizottság azt hangsúlyozza, hogy nemzetközileg nem elfogadható a tizenkét év alatti alsó korhatár. Azt javasolja az államoknak, hogy a tizenkét éves kort tekintsék abszolút

⁴⁰ <https://unicef.hu/wp-content/uploads/2014/10/ENSZ-egyezm%C3%A9ny-a-gyermekek-jogair%C3%B3l.pdf>
Egyezmény a gyermekek jogairól 3.Cikk

⁴¹ Gyermekek jogairól szóló New Yorki Egyezmény 3.cikk.

⁴² <https://unicef.hu/wp-content/uploads/2014/10/ENSZ-egyezm%C3%A9ny-a-gyermekek-jogair%C3%B3l.pdf>
Egyezmény a gyermekek jogairól 40.cikk

minimumnak és lehetőleg növeljék az alsó korhatárt. Amennyiben tizenkettő évnél alacsonyabb a büntethetőségi korhatár azt fel kell emelni minimum tizenkettő évre. Ha egy államban tizenkettő évnél magasabb a büntethetőségi korhatár, akkor az már nem térhet át az említett tizenkét évre. A Bizottság javasolja továbbá, hogy ha megállapították az alsó korhatárt, az alól ne legyen kivétel.⁴³

Kötelezést tehát csak a legalacsonyabb büntethetőségi korhatár meghatározására tartalmaz, mely alatt a gyermek nem büntethető. Javaslatként e korhatárnak a tizenkét évet jelöli meg és arra ösztönzi az államokat, hogy ennél magasabb életkorban húzzák meg a határt.

7.2. ENSZ dokumentumok

E dokumentumok sem tartalmaznak konkrét szabályokat a tizenkettő – tizennégy éves életkori határ vonatkozásában, irányvonalukban azonban – kapcsolódva az Egyezményhez - tükröződik a tizenkét éves minimum határ és az e kor feletti szabályozás kialakítása.

7.2.1. Pekingi szabályok 1985. 40/33. (Nov. 29.) ENSZ Közgyűlési határozat

A Pekingi szabályok szerint a büntetőjogi felelősségre vonás alsó korhatárát nem szabad túl alacsonyan megállapítani, és figyelembe kell venni az érzelmi, szellemi, és értelmi érettséget.

A határozat kommentára szerint, ha a büntetőjogi felelősség alsó határa túl alacsony a felelősség fogalma értelmetlenné válik. Általában szoros összefüggés van a büntetőjogi felelősség és más társadalmi felelősségek között (pl. polgári jogi nagykorúság), ezért olyan alsó életkori határban való megállapodás szükséges, mely nemzetközileg alkalmazható.⁴⁴

Hangsúlyozza, hogy a fiatal bűnözők ügyében a lehető leghozzáértőbb testületnek kell eljárnia, és személyes szabadság korlátozására csak gondos mérlegelés után kerülhet sor. Amennyiben mégis szükséges, a korlátozást a lehetséges minimumra kell csökkenteni. Az intézmények általi ellátásnak a fiatalok társadalomba történő újra beilleszkedését kell elősegítenie.⁴⁵

⁴³ <https://unicef.hu/wp-content/uploads/2014/10/K%C3%A9zik%C3%B6nyv-a-gyermekjogi-egyezm%C3%A9ny-alkalmaz%C3%A1s%C3%A1hoz.pdf> Kézikönyv a gyermekjogi egyezmény alkalmazásához 426. o.

⁴⁴ https://edit.elte.hu/xmlui/bitstream/handle/10831/32555/Disszertacio_VaskutiAndras_EDIT.pdf 210.o.

⁴⁵ https://dea.lib.unideb.hu/dea/bitstream/handle/2437/197824/file_up_2014%20B%C3%BCntethet%C5%91%20gyermekkor%C3%BAak.pdf?sequence=1&isAllowed=y Büntethető gyermekkorúak gyermekkor - büntethetőség - belátási képesség - kodifikáció 8.o.

7.2.2. Rijádi iránymutatások 1990. 45/112. (Dec.14.) ENSZ Közgyűlési határozat

A Rijádi iránymutatások a preventív politikák létrehozására helyezik a hangsúlyt a korai büntetőjogi felelősségre vonáshoz képest, melyek megkönnyítik a sikeres szocializációt és integrációt. A megelőzést preferálja megfelelő szociális környezet biztosításával és az oktatás bevonásával. Felhívja a figyelmet, hogy kifejezetten káros a fiatal a társadalomban megbélyegző szankcióval stigmatizálni.

7.2.3. Havannai szabályok 1990. 45/113. (Dec.14.) ENSZ Közgyűlési határozat

A havannai szabályok a szankcionálás terén a szabadságuktól megfosztott fiatalok védelme érdekében tartalmazznak rendelkezéseket. A szabadságvesztés csak a legvégső eszköz lehet, a legrövidebb ideig kell, hogy tartson, és legyen lehetőség a bírósági döntésben meghatározottnál korábban szabadlábra helyezésre.

7.2.4. Tokiói szabályok

A tokiói iránymutatás is a dekriminalizálás, és a büntetés visszaszorítására irányul a fiatal elkövetőkkel kapcsolatban. A szabadságelvonnással nem járó intézkedések, és a minimális beavatkozás elvét helyezi előtérbe.⁴⁶

7.3. További irányvonalak

A Gyermekjogi Ombudsmanok Európai Hálózatának (ENOC) 2012. október 12-én tartott Közgyűlésén elfogadott ajánlás 4. pontja szerint a büntetőjogi felelősségre vonhatóság legalacsonyabb életkorát világosan meg kell határozni a nemzeti szintű jogszabályokban és progresszív módon a lehető legmagasabb felé kell azt kitolni, egészen a 18 éves korig.

Az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlése által 2014. június 27-én elfogadott „A gyermekbarát igazságszolgáltatás: a retorikától a valóságig” elnevezésű határozat-tervezetet 6.2 pontja azt ajánlja az államoknak, hogy a büntethetőség alsó korhatárát legalább tizennégy évben határozzák meg és hozzanak létre a fiatalabb elkövetőkkel szemben kiszabható alternatív szankciókat.

⁴⁶ https://helsinki.hu/wp-content/uploads/velemeney_helsinki_bizottsag.pdf Magyar Helsinki Bizottság véleménye a gyermekbarát igazságszolgáltatás megvalósulásához kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló előterjesztésről 4.o.,5.o.

Az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága 2012. február 15-én fogadta el a Gyermekjogi Stratégiát, melynek célja áthidalni a szakadékot az előírások és azok megvalósítása között, gyakorlati javaslatokat adni a gyermekbarát szolgáltatások és rendszerek kiépítésére és népszerűsítésére vonatkozóan.⁴⁷

Fenti hivatkozásokból is már jól látható, hogy a nemzetközi közösségek a tizennyolcadik életévet tartják a gyermekkor végének. Nem tartalmaznak kötelező előírást a büntethetőség alsó korhatárát illetően, de valamennyi említett dokumentum a tizenkét évet a végső minimumnak tartja. Arra buzdítanak, hogy az államok ettől felelé mozdítsák az alsó korhatár szabályozását.⁴⁸ A gyermekek esetében a megelőzést és az alternatív büntetéseket hangsúlyozzák, és csak kivételesen, a legsúlyosabb erőszakos cselekmények elkövetésekor, a legvégső esetben tartják megengedhetőnek a szabadságelvontást, a lehető legrövidebb időtartamban.

7.4. Büntethetőségi életkori határok szabályozása Európában.

A büntethetőségi korhatár meghatározása Európában, illetve az Európai Unió tagállamaiban nem egységes. Az európai országok többségében az alsó korhatárt a tizennegyedik életévben állapítják meg. Vannak azonban országok, ahol alacsonyabb, és van, ahol magasabb a határ.⁴⁹

	A büntethetőség alsó korhatárának alakulása az Európai országokban
10. életév	Anglia, Észak-Írország, Írország, Svájc, Wales
12. életév	Hollandia, Magyarország, Skócia, Törökország
13. életév	Franciaország, Görögország
14. életév	Ausztria, Bulgária, Ciprus, Észtország, Horvátország, Lettország, Litvánia, Málta, Németország, Olaszország, Oroszország, Románia, Spanyolország, Szlovákia, Szlovénia

⁴⁷https://www.parlament.hu/documents/10181/73472/Infojegyzet_2014_4_gyermekbarat_igazsagszolgaltata s.pdf/5e9b28d2-df43-492e-bd53-fd8536c4862c Gyermekbarát Igazságszolgáltatás

⁴⁸ file:///C:/Users/Raknikolett/Downloads/5498-Cikk%20sz%C3%B6veg-10170-1-10-20200322.pdf Pallagi Anikó Büntethető gyermekkorúak 11.o.

⁴⁹ file:///C:/Users/Raknikolett/Downloads/5498-Cikk%20sz%C3%B6veg-10170-1-10-20200322.pdf Pallagi Anikó Büntethető gyermekkorúak 11.o.
12.o.

	A büntethetőség alsó korhatárának alakulása az Európai országokban
15. életév	Csehország, Dánia, Finnország, Lengyelország, Norvégia, Svédország
16. életév	Belgium, Luxemburg, Portugália

Európa
szerte

törekcsenek a gyermekbarát igazságszolgáltatás elemeinek alkalmazására. Egyre nagyobb teret hódítanak az igazságszolgáltatáson kívüli intézkedések, a gyermekvédelem előtérbe helyezése. E reformok legfőbb elemei a szabadságelvonó szankciók végső eszköz jellege, a szabadságelvonással nem járó intézkedések kibővítése, a mediációs eljárások bevezetése, a helyreállító igazságszolgáltatás. Teret hódít a büntetés helyett nevelés elve, és az igazságügyi szervezetrendszerben az elkülönült elbírálás.⁵⁰

E rövid kitekintésből is kitűnik, hogy bár mindkét irányba van eltérés, de a tizenkettő és tizennégy év az a korhatár, amelyből kiindulva az államok rendelkeznek a vétőképesseg alsó határát illetően.

Ahol alacsonyabb az életkori határ ott általában egyéb feltételhez kötik a felelősségre vonást, máshol magasabb a korhatár, ott a büntetőjog eszközein kívüli megoldásokkal igyekeznek szankcionálni a fiatalabb elkövetőket.⁵¹

7.5. Igazságszolgáltatási modellek

A nemzetközi jogelvek alapján Európában három modell körvonalazódott a fiatalkorúak vonatkozásában felállított igazságszolgáltatási rendszerekben.

7.5.1. Nevelési modell

E modell az elkövető személyiségét helyezi a középpontba a cselekménnyel szemben. Az elkövető átnevelését, rehabilitációját tartja elsődleges célnak. E rendszerben speciális fiatalkorúak bírósága szabja ki a szankciókat, mellyel a személyiség javítását igyekeznek elérni.

⁵⁰ https://www.parlament.hu/documents/10181/1828247/Infokorkep_Allam_jog_politika.pdf/c8a14934-5577-7fb8-9524-75b3b83d958f Állam, Jog, Politika Dr. Draskovich Edina Büntethetőségi korhatár 94. o.

⁵¹ <https://ojs.lib.unideb.hu/profuturo/article/view/5498/5159> Pallagi Anikó Büntethető gyermekkorúak 12.o.

Egyre kevesebb államban lelhető fel ez a modell, az ellene szóló érvek szerint amellett, hogy költséges, paternalisztikus és önkényes, kevésbé bizonyult hatékonynak.

7.5.2. *Igazságszolgáltatási modell*

A másik az igazságszolgáltatási modell. Ebben a tett áll a középpontban, ezért a büntetés a rehabilitáció helyett a fiatalok elkövetőinek a társadalomba való reintegrálására koncentrál. A szankciók ennek megfelelően az elkövetett cselekmény súlyával arányosak, miközben szabadságelvonást csak végső esetben alkalmaznak. A modell tipikus példája Anglia, Wales és Hollandia.

7.5.3. *„Vegyes modell”*

Európa legtöbb országában a modellek keveredése jellemzi a büntető igazságszolgáltatást. Az 1990-es és 2000-es években végbement büntetőjogi reformok folytán törekednek a szabadságvesztés-büntetésnek csak végső esetben való alkalmazására, a szabadságelvonással nem járó büntetések és intézkedések körének kibővítésére, és egyéb alternatív módszerek bevezetésére.

Ez az az irány, melyre a nemzetközi dokumentumok is ösztönzik a jogalkotást, e folyamat során azonban gyakran olyan megoldások is születtek, amelyek ellentétesek a nemzetközi jogi dokumentumokban megfogalmazott követelményekkel. Erre példa a szankciók kiterjesztése a tizennégy évesnél fiatalabb elkövetőkre, valamint a szabadságvesztés-büntetések gyakoribb alkalmazása.⁵²

⁵² file:///C:/Users/Dr.%20Szal%C3%B3ki%20Jen%C5%91/Downloads/4944-Cikk%20sz%C3%B6vege-21192-1-10-20201119.pdf TÓTH MIKLÓS A büntethetőségi korhatár a társadalmi elvárások tükrében, szabályozásának hazai és nemzetközi története 8.o.9.o.

8. A MAGYAR SZABÁLYOZÁS ÉRTÉKELÉSE A NEMZETKÖZI IRÁNYMUTATÁSOK TÜKRÉBEN.

A hatályos magyar szabályozást összevetve a Gyermejjogi egyezményben és a nemzetközi dokumentumokban foglalt iránymutatásokkal érezhető, hogy Büntető Törvénykönyvünk nem teljesíti maradéktalanul az egyezményben megkívántakat.

Látható, hogy az európai országok között heterogén a szabályozás, ezért véleményem szerint az sem állítható, hogy a magyar büntető jog kirívóan eltér a nemzetközi átlagtól.

A Gyermejjogi egyezmény, mely - az egyéb iránymutatásokat tartalmazó nemzetközi dokumentumokhoz képest – kötelező erővel bír a ratifikáló országokra nézve, kötelezést annyiban fogalmaz meg, hogy előírja azt, hogy meg kell határozni a minimum életkori határt a vétőképeség vonatkozásában. Hangsúlyozza továbbá, hogy az államok tegyenek meg minden lehetséges intézkedést annak érdekében, hogy a gyermekek ügyeit bírói eljárás mellőzésével kezeljék.

A 2012. évi C. törvényünkkel az életkori határ tizennégy évről tizenkét évre történő leszállításával a nemzetközi ajánlások keretein belül maradtunk. Kettős megoldást alkalmazva a tizenkét éves minimum korhatár jelenik meg a legsúlyosabb bűncselekmények vonatkozásában, kiegészülve a belátási képesség vizsgálatával. A további bűncselekmények esetében az „általános „tizennégy év a főszabály.

E jogszabályváltozás azonban mégsem mutat egy irányba a fiatalkorúak igazságszolgáltatásával kapcsolatos célkitűzésekkel annyiban, hogy korábbi szabályozáshoz képest az életkori határt nem felfelé, hanem lefelé mozdítottuk.

Valamennyi nemzetközi iránymutatás középpontjában az szerepel, hogy neveléssel, kollektív társadalmi fellépéssel, odafigyeléssel, szakemberekkel és egyéb büntetőjogon kívüli alternatív módszerekkel igyekezzenek a tagállamok e problémát kezelni.

Ez az irány véleményem szerint nem egyezik egy olyan szabályozással, ahol épp a nevelés megóvása, biztonsága, a pedagógusok és a szakemberek védelme érdekében lépünk fel a fiatalokkal szemben büntetőjogi eszközökkel, nyilvánítjuk őket bűnösnek, mely egész életükre kihatóan stigmatizálja őket.

8.1. Az ENSZ Gyermekjogi Bizottságának észrevételei Magyarország 3.,4.,5.,6. időszakos jelentése kapcsán az igazságszolgáltatás területén.

A Gyermekjogi Egyezmény végrehajtásának ellenőrzése érdekében a részes államoknak a csatlakozást után két év elteltével, azt követően öt évente kell jelentést tenni a Bizottság részére. Az ellenőrzést így a tizennyolc tagú Gyermekjogi Bizottság látja el az államok időszakos jelentései alapján. Emellett nemzetközi és civil szervezetek jelentései, és gyakran a gyermekek által leírt és elmondott vélemények figyelembevételével végzik munkájukat.

A kormányok és a civil szervezetek elkészítik a beszámolókat melyből láthatóvá válik, hogy az adott országban, miként érvényesülnek a gyermeki jogok. Ezt követően a Bizottság záróészrevételeket fogalmaz meg, melyben kijelölik a következő évek feladatait.⁵³

A Gyermekjogi Bizottság Magyarországról szóló harmadik, negyedik és ötödik összevont időszakos jelentés vonatkozásában 2014. szeptember 19-i ülésén fogadta el a záró észrevételeket.⁵⁴

E dokumentumban a Bizottság az igazságszolgáltatás vonatkozásában sürgeti Magyarországot, hogy többek között tegyen intézkedéseket a büntetőjogi felelősségre vonatkozó alsó korhatár tizenkettő évről tizennégy évre történő visszaállítása érdekében, még a legsúlyosabb bűncselekmények esetén is. Felhívja a figyelmet arra is, hogy Magyarország biztosítsa a helyreállító igazságszolgáltatás széles körű alkalmazását a fiatalkorú bűnelkövetőkkel szemben.

Növelje a törvénnyel összetűzésbe került gyermekek számára elérhető pszichológusok számát, valamint a gyermekek egyéni igényeinek megfelelően biztosítsa a társadalomba történő visszavezetést szolgáló intézkedéseket.⁵⁵

A Bizottság a 2020. január 22–23-án tartott ülésén vizsgálta a Magyarországról szóló hatodik időszakos jelentést és 2020. február 7-i ülésén készült záró észrevételeiben javasolja Magyarországnak, hogy a gyermekek igazságszolgáltatási rendszerét hozza teljesen összhangba az Egyezménnyel.

53 https://www.okri.hu/images/stories/OKRISzemle2009/OKRISzemle_2011/011_herczog.pdf Herczog Mária A gyermekjogi egyezmény érvényesülése 4.o.

54 http://www.macsgyoe.hu/downloads/szakmai_anyagok/ENSZ_zaroeszrevetelek_2014.pdf Egyesült Nemzetek CRC/C/HUN/CO/3-5

55 http://www.macsgyoe.hu/downloads/szakmai_anyagok/ENSZ_zaroeszrevetelek_2014.pdf Egyesült Nemzetek CRC/C/HUN/CO/3-5 Gyermek Jogainak Bizottsága A Bizottság hatvanhetedik ülésén (2014. szeptember 1– 19.) elfogadott, Magyarországról szóló harmadik, negyedik és ötödik összevont időszakos jelentésre vonatkozó záró észrevételek

Továbbra is tartalmazza, hogy módosítsa a törvényeket annak érdekében, hogy a büntetőjogi felelősségre vonhatóság alsó korhatárát állítsák vissza egységesen tizennégy évre bűncselekménytől függetlenül.

Biztosítson szakembereket, jól képzett bírók és igazságügyi dolgozók foglalkozzanak olyan esetekkel, amelyekben gyermekek is érintettek.⁵⁶

A Gyermekjogi Bizottság sürgeti tehát Magyarországot, hogy állítsa vissza a tizennégy éves büntethetőségi korhatárt valamennyi bűncselekmény tekintetében.

Egyéb észrevételei is - összhangban a nemzetközi iránymutatásokkal - mind arra irányulnak, hogy büntetés helyett a megelőzést, a büntetőjogon kívüli eszközök alkalmazását juttassa érvényre a fiatal elkövetők vonatkozásában.

Fontos és szükséges a gyermekek ügyeivel foglalkozó szakemberek képzése, és segítséget nyújtó szakemberek elérhetőségének biztosítása azon gyermekek számára, akik összeütközésbe kerültek a büntető jogszabályokkal.

A magyar jogi szabályozás a Bizottság azon követelményét, hogy állítsa vissza a tizennégy éves büntethetőségi korhatárt valamennyi bűncselekmény tekintetében jelen időre nem vitte véghez, a Btk.16.§ hatályba lépése óta 2016-ban és 2020-ban tovább bővült az életkori határ leszállításával érintett bűncselekmények köre.

⁵⁶ <https://unicef.hu/wp-content/uploads/2020/10/crc-c-hun-co-6-zaro-eszrevetelek-hun-wm.pdf> UNICEF

9. BEFEJEZŐ GONDOLATOK

Összegzésként megállapítható, hogy tizenkettő és tizennégy év között az elkövetők vétőképsége és büntethetősége kérdése a történelemben kezdetektől fogva egészen napjainkig komoly kérdés a jogirodalom és a jogtudósok számára a nemzetközi és hazai jogalkotásban egyaránt.

Végig követve a szabályozás történeti alakulását elénk tárul, hogy komoly dilemma a mai napig, hogy a tizenkettő vagy a tizennégy év az a korhatár, amelyben a törvényes kor megállapítása a legcélszerűbb.

Az irány és a cél mindenképpen felfelé, a tizennégy év felé mutat, a felgyorsult társadalmi hatások, a modernizáció, a globalizáció ugyanakkor mégis azt éreztetik, hogy tizennégy év alatt is szükséges fellépni valamilyen módon.

Az egyes nemzetek láthatóan különféle módszerekkel igyekeznek a tizenkettő és a tizennégy év közötti életkorban szabályozni, és folyamatos törvénymódosításokkal próbálnak a társadalmi változásokhoz alkalmazkodni.

Nagyon fontos lenne időben, már egészen kisgyermekkorban a segítség különféle módszereivel fellépni azoknak a gyermekeknek az életében, akiknek a családi - a legelső és legfontosabb - közeg nem tudja biztosítani azokat az alapvető funkciókat, melyek a korai kötődés kialakulásához, az egészséges testi - és értelmi fejlődéshez, és ezek által a megfelelő értékekkel rendelkező, a társadalmi normák tiszteletének elsajátítására képes gyermek fejlődéséhez szükségesek.

Amennyiben a követendő mintákat jelentő család szerepét lehetne alternatív módon hatékonyan pótolni, nem kellene, hogy a nélkülöző fiatalok tizenkét éves korukra annyi belső frusztrációval rendelkezzenek, hogy ne legyen más eszközük önmaguk védelme érdekében, mint erőszakhoz folyamodni.

Az a gyermek, aki szilárd alapokra tud építkezni, sokkal kevésbé válik fogékonnyá arra, hogy a gyermekkori bűnözés kialakulását kedvezően befolyásoló eszközök, mint az alkohol, a drog, a rossz baráti közösség használójává, tagjává váljon.

Fontos lenne a jelző- és ellátó rendszer sokkal hatékonyabb, gyakorlatiasabb működtetése. Az oktatás és a nevelés területén hangsúlyt kellene fektetni az egyén figyelembevételére. A centralizált oktatási rendszer nem biztosít kedvező lehetőségeket a gyermekek korai problémájának felismerésére és kezelésére.

Érdemes lenne hangsúlyosabbá tenni, hogy a társadalmi- és családi moralitáson túl a kisebb közösségek is közvetíthetnek értékeket. Nagyobb figyelmet lehetne fordítani a helyi közösségek, önkormányzatok, ellátó rendszerek feladataira, szakképesítésére, finanszírozására, és motiválására a segítségre szoruló kisgyermek vonatkozásában. Kisebb közösségi szinten, a helyi nevelésben, oktatásban, családvédelmi rendszerben könnyebben és gyorsabban felismerhető a probléma. Amennyiben megfelelő számú, jól képzett, és motivált szakemberek (családsegítő, gyám, gondnok, pszichológus) időben be tudnának ténylegesen, és nem csak adminisztratív szinten avatkozni, valamelyest pótolható lenne a gyermekek életében a családon belüli kötelék hiánya, és e hiányból fakadó egymásra épülő negatív következmények sora.

A büntetőjog a legvégső eszköz kell, hogy legyen e korosztály életében, amennyiben nincs más eszköz, és mindenképpen szükséges az állam büntető hatalmának érvényesítése. A vizsgált korosztály vonatkozásában is szükséges a felnőttekhez hasonlóan törvény által szabályozott büntetőeljárás lefolytatása a jogbiztonság érvényesülése érdekében azzal, hogy fontos lenne, hogy ezeket az eljárásokat speciálisan képzett, motivált, tapasztalattal rendelkező szakemberek, fiatalok-, gyermekjogi szakjogi képzéssel rendelkező bírók intézzék. Az alkalmazható szankciók tágabb tárházának biztosítása is előnyös lenne. Mindezeket egybevetve a jogalkalmazó a büntetőeljárás során szerzett tapasztalata, a terhelt személyes ismerete, a speciális szakmai tudása, és eszköztára alapján a fiatalok számára egyénileg a legmegfelelőbb, legcélravezetőbb szankciót tudná alkalmazni a fokozatosság érvényesítésével a nevelés, és a helyes irányú fejlődés elősegítése érdekében.

Az állam, a társadalom, és alrendszerinek a felelőssége mellett azonban nem hanyagolható el az egyén felelőssége sem. Fontos, hogy figyeljünk közvetlen környezetünkre, embertársainkra, hisz társadalmunkat mi egyének alkotjuk, ezért gyermekeink olyan értékrendű társadalomban fognak felnőni, amelyet mi emberek alkotunk.

IRODALOMJEGYZÉK:

- Balogh , Ágnes és Mihály Tóth. *Magyar Büntetőjog. Átlános rész*. Budapest: Osiris Kiadó, 2010.
- Balogh, Ágnes. „A gyermekkor, mint büntethetőséget kizáró ok.” dátum nélk. <http://acta.bibl.u-szeged.hu/53957/1/juridpol_081_053-061.pdf>.
- Berta, Krisztina, és mtsai. *Kriminológia-szakkriminológia*. Budapest: Wolters Kluwer Kft., 2012.
- Domonkos, Andra prof.Dr. *real.mtk.hu*. 2018.
<http://real.mtak.hu/92669/1/DA_Belatasikepesseg.pdf>.
- Dr. Duday, Gábor. *A büntethetőségi korhatár alapkérdései*. dátum nélk.
<https://dtk.tankonyvtar.hu/xmlui/bitstream/handle/123456789/4240/03_duday_gabor.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
- Dr.Diószegi, Attila. *A gyermekkor, mint büntethetőséget kizáró ok*. 2013. február 4.
<https://debreceniitlotabla.birosag.hu/sites/default/files/field_attachment/gyermekazidoben.pdf>.
- Dr.Domán, Auguszt. *A beszámítási képesség a büntethetőségi akadályok rendszerében*. 2019.
<https://jak.ppke.hu/uploads/articles/12332/file/Dom%C3%A1n_Auguszt_t%C3%A9zismv.pdf>.
- Dr.Draskovich , Edina. „Büntethetőségi korhatár.” *Állam, Jog, Politika* (dátum nélk.): 94.
- Dr.Fayer, László. *A magyar büntetőjog kézikönyve*. Budapest: Franklin - Társulat Nyomdája, 1900.
- Dr.Vaskuti, András. *A nemzetközi dokumentumokban megfogalmazott ajánlások érvényesülése a fiatalok büntető igazságszolgáltatásában Disszertáció*. Budapest, 2016.
- Herczog , Mária. „Kézikönyv a gyermekjogi egyezmény alkalmazásához.” Budapest, 2009.
- Herczog, Mária. *A gyermekjogi egyezmény érvényesülése*. dátum nélk.
- Hollán , Miklós. 2015. <https://jog.tk.hu/uploads/files/12_Hollan_Miklos.pdf>.
- Kőhalmi, László. *A büntethetőségi korhatár kérdése*. dátum nélk.
<<http://jesz.ajk.elte.hu/kohalmi53.pdf>>.
- Kőhalmi, Máté. „A fiatalokra vonatkozó büntető anyagi jogi szabályozás története.” 2020. február 14. <<https://ujbtk.hu/kohalmi-mate-a-fiatalokra-vonatkoz%C3%B3-bunteto-anyagi-jogi-szabalyozas-tortenete/>>.

Magyar Helsinki Bizottság. „A Magyar Helsinki Bizottság véleménye a gyermekbarát igazságszolgáltatás megvalósulásához kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló előterjesztésről.” dátum nélk.

Magyarország Kormánya T/6958. számú törvényjavasla. dátum nélk.

<<https://www.parlament.hu/irom39/06958/06958.pdf>>.

Pallagi, Anikó. „Büntethető gyermekkorúak gyermekkor-büntethetőség-belátási képesség - kodifikáció.” 2014. <<https://ojs.lib.unideb.hu/profuturo/article/view/5498>>.

Sipos, László. „A gyermekbűnözés és sajátosságai.” *Pedagógiai folyóiratok* (2006).

szolgálat, Képviselői információs. „Gyermekbarát igazságszolgáltatás.” *infojegyzet* 2014/4. (2014.).

Tóth , Miklós. *A büntethetőségi korhatárok a társadalmi elvárások tükrében, szabályozásának hazai és nemzetközi története.* dátum nélk.

FELHASZNÁLT JOGSZABÁLYOK:

- 1878. évi V. törvénycikk
- 1908. évi XXXVI. törvénycikk
- 1950. évi II. törvény
- 1961. évi V. törvény
- 1978. évi IV. törvény
- 2012. évi C. törvény
- 1991. évi LXIV. törvény a Gyermekek Jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről.

Tartalomjegyzék

1.	BEVEZETŐ GONDOLATOK	2
2.	A TIZENKETTŐ ÉS TIZENNÉGY ÉV KÖZÖTTI ELKÖVETŐK BŰNÖZÉSÉT BEFOLYÁSOLÓ KRIMINOLÓGIAI TÉNYEZŐK	4
2.1.	A GYERMEKKORI BŰNÖZÉS VIZSGÁLATI MÓDSZERE KRIMINOLÓGIAI SZEMPONTBÓL	4
2.2.	STATISZTIKA ÉS LÁTENCIA	4
2.3.	A GYERMEKBŰNÖZÉS STATISZTIKAI ADATAI	5
2.3.1.	<i>Területi megoszlás</i>	<i>7</i>
2.4.	A GYERMEKBŰNÖZÉST BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐK	8
2.4.1.	<i>A család szerepe</i>	<i>9</i>
2.4.2.	<i>Értékek változása, média, digitális világ szerepe.....</i>	<i>10</i>
2.5.	A GYERMEKBŰNÖZÉS MEGELŐZÉSE	11
3.	A VÉTŐKÉPESSÉG ÉLETKORI HATÁRÁNAK MEGÁLLAPÍTÁSA	12
3.1.	A TIZENKÉT ÉV FELETTI ELKÖVETŐK FELELŐSSÉGRE VONÁSÁNAK TÖRTÉNETI ALAKULÁSA	12
3.1.1.	<i>Csemegi-kódex 1878. évi V. törvénycikk.....</i>	<i>13</i>
3.1.2.	<i>1908. évi XXXVI. törvénycikk Büntetőnovella</i>	<i>13</i>
3.1.3.	<i>1950. évi II. törvény Büntetőtörvénykönyv általános részéről.....</i>	<i>15</i>
3.1.4.	<i>1961. évi V. törvény a Magyar Népköztársaság Büntető Törvénykönyve</i>	<i>16</i>
3.1.5.	<i>1978. évi IV. törvény a Büntető törvénykönyvről.....</i>	<i>16</i>
3.1.6.	<i>2012. évi C. törvény Büntető Törvénykönyv</i>	<i>17</i>
3.2.	BESZÁMÍTÁSI, BELÁTÁSI KÉPESSÉG.....	18
4.	A 12 ÉS 14 ÉV KÖZÖTTI ELKÖVETŐKRE VONATKOZÓ RENDELKEZÉSEK A HATÁLYOS MAGYAR SZABÁLYOZÁSBAN.....	21
4.1.	BTK.16.§ ALKALMAZÁSA	23
4.2.	A TIZENKETTŐ, ÉS TIZENNÉGY ÉV KÖZÖTTI ELKÖVETŐKKEL SZEMBEN ALKALMAZHATÓ INTÉZKEDÉSEK	24
5.	A BÜNTETÉS CÉLJÁNAK ÉRVÉNYESÜLÉSE A TIZENKETTŐ, ÉS TIZENNÉGY ÉV KÖZÖTTI KOROSZTÁLYBAN	26
6.	A MAGYAR SZABÁLYOZÁS BEMUTATÁSA GYAKORLATI PÉLDÁKON KERESZTÜL	28
6.1.	NYÍREGYHÁZI TÖRVÉNYSZÉK Fk.146/2018/44. ÉLETVESZÉLYT OKOZÓ TESTI SÉRTÉS BÜNTETTE, DEBRECENI ÍTÉLŐTÁBLA Fkf.546/2018/5. SZÁMÚ HATÁROZATA.....	28

6.2.	A VESZPRÉMI JÁRÁSBÍRÓSÁG 9.Fk.820/2014/12. ÉS A VESZPRÉMI TÖRVÉNYSZÉK, MINT MÁSODFOKÚ BÍRÓSÁG 3.FKF.289/2015/3. SZÁMÚ ÍTÉLETE TÁRSTETTESKÉNT ELKÖVETETT RABLÁS BŰNTETTE.	32
7.	KITEKINTÉS A NEMZETKÖZI IRÁNYVONALRA A GYERMEKKORÚ ELKÖVETŐKKEL KAPCSOLATOS IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁS VONATKOZÁSÁBAN, KÜLÖNÖSEN A VÉTŐKÉPESSÉG ALSÓ ÉLETKORI HATÁRÁNAK MEGÁLLAPÍTÁSÁRA	38
7.1.	GYERMEKEK JOGAIRÓL SZÓLÓ NEW YORKI EGYEZMÉNY	39
7.2.	ENSZ DOKUMENTUMOK	40
7.2.1.	<i>Pekingi szabályok 1985. 40/33. (Nov. 29.) ENSZ Közgyűlési határozat.....</i>	<i>40</i>
7.2.2.	<i>Rijádi iránymutatások 1990. 45/112. (Dec.14.) ENSZ Közgyűlési határozat</i>	<i>41</i>
7.2.3.	<i>Havannai szabályok 1990. 45/113. (Dec.14.) ENSZ Közgyűlési határozat</i>	<i>41</i>
7.2.4.	<i>Tokiói szabályok.....</i>	<i>41</i>
7.3.	TOVÁBBI IRÁNYVONALAK.....	41
7.4.	BŰNTETHETŐSÉGI ÉLETKORI HATÁROK SZABÁLYOZÁSA EURÓPÁBAN.	42
7.5.	IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁSI MODELLEK	43
7.5.1.	<i>Nevelési modell.....</i>	<i>43</i>
7.5.2.	<i>Igazságszolgáltatási modell.....</i>	<i>44</i>
7.5.3.	<i>„Vegyes modell”</i>	<i>44</i>
8.	A MAGYAR SZABÁLYOZÁS ÉRTÉKELÉSE A NEMZETKÖZI IRÁNYMUTATÁSOK TÜKRÉBEN.	45
8.1.	AZ ENSZ GYERMEKJOGI BIZOTTSÁGÁNAK ÉSZREVÉTELEI MAGYARORSZÁG 3.,4.,5.,6. IDŐSZAKOS JELENTÉSE KAPCSÁN AZ IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁS TERÜLETÉN.	46
9.	BEFEJEZŐ GONDOLATOK	48